ΕΣΤΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

1886

[ΙΟΥΛΙΟΣ—ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡ. 5—ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡ. 8

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μεταφορά
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΑΘΗΝΗΣΙ
Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΈΚΔΟΤΗΣ καὶ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Γραφεῖον τῆς Ἑστίας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ἀριθ. 32.
1886

Ἀριθ. 573 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΑ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΒ' — Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12. Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. — 21 Δεκεμβρίου 1886

ΤΟ ΜΕΤΑΛΛΙΟΝ

Διήγημα

— Πάντοτε ἐμπρός μου θὰ βλέπω τὸ σκυθρωπὸν αὐτὸ πρόσωπον, τὸ βλοσυρὸν αὐτὸ βλέμμα!

Ταῦτα ἔλεγεν ἡμέραν τινὰ καθ' ἑαυτὸν ἀξιωματικός τις μετὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ λόχου του.

— Ἀλλ' ἐπὶ τέλους τί ἔχει μαζί μου; τί τοῦ ἔκαμα;

Ἀνελογίζετο δὲ ἀβροῦζαῖον τινὰ στρατιώτην, ὅστις κατὰ τὴν ἐπιθεώρησιν παρετήρει αὐτὸν μετ' ἀποστροφῆς.

Εἰσὶ φύσεις τινὲς παράφοροι, ἀτίθασσοι, καχύποπτοι, ἐν αἷς ἡ φιλαυτία εἶνε τόσον σφοδρὰ καὶ ζοφερά, ὥστε πᾶν μειδίαμα ὑποπτεύουσιν ὡς εἰρωνείαν, πάντα λόγον ὡς παγίδα, πάντα ἄνθρωπον ὡς ἐχθρόν. Εἰσὶ φύσεις ἀγαθαὶ κατὰ βάθος καὶ ἐπιδεκτικαὶ ἀγάπης, ἀλλ' ὅμως φαίνονται τοὐναντίον κακεντρεχεῖς καὶ ἀλαζόνες. Εἰσὶ ψυχαὶ διεστραμμέναι ἐκ φυσικῆς τινος πρὸς τοὺς ἀνθρώπους δυσπιστίας· ἡ ἀγάπη των δὲν ἀναθρώσκει αὐθορμήτως, οὐδ' ἀγαπῶσί ποτε πρῶτοι. Ἀλλὰ μόλις ἐννοήσωσιν ὅτι ἐνέπνευσαν ἀγάπην ἀνταποκρίνονται εἰς αὐτὴν μεθ' ὁρμῆς τῆς καρδίας τοσούτῳ μεγαλειτέρας καθ' ὅσον πρὸς τοὺς ἄλλους ἐν γένει δείκνυνται ψυχρότατοι. Καὶ εἰς τὸ μῖσος δὲ αὐτῶν καὶ τὴν μνησικακίαν εἶνε ἀπιστεύτως πεισματώδεις καὶ ἀμείλικτοι. Ἀλλὰ δὲν μισοῦσι πραγματικῶς εἰ καὶ νομίζουσιν ὅτι μισοῦσι. Σχεδὸν πάντοτε θλίβοντες τὴν χεῖρα αὐτῶν ἢ φιλοφρόνως μειδιῶντες κατορθοῦμεν νὰ διασκεδάσωμεν ἀντιπάθειαν, ἣν ἐνομίζομεν ἀκατανίκητον, καὶ μνησικακίαν ἣν ἐθεωροῦμεν αἰωνίαν.

Τοιοῦτος ἦτο ὁ ἐξ Ἀβρούζης στρατιώτης, ὅστις παρετήρει ὑπόδρα τὸν λοχαγόν του.

Τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἀφίκετο εἰς τὸ σύνταγμα μετὰ τῶν ἄλλων νεοσυλλέκτων φερόντων εἰσέτι τὴν χωρικὴν ἢ ἐργατικὴν στολήν των, μόλις κατετάχθη εἰς τὸν λόχον, ὁ λοχαγὸς ἠτένισεν ἐπ' αὐτὸν μετά τινος περιεργίας καὶ εἶπε κρυφίως εἰς τὸν ὑπολοχαγόν·

— Ἰδέ, τί παράδοξος φυσιογνωμία!

Καὶ ἐμειδίασε· ὁ δὲ στρατιώτης δὲν ἐλησμόνησε τὸ μειδίαμα ἐκεῖνο.

Ὁδηγηθεὶς εἰς τὸν στρατῶνα ἐνεδύθη τὸν πρῶτον τυχόντα μανδύαν ὃν τῷ ἐνεχείρισαν, ὁ δὲ λοχαγὸς ἰδὼν αὐτὸν οὕτως ἠμφιεσμένον, τῶν χειρίδων κρεμαμένων κάτω τῶν χειρῶν του, καὶ τῆς σκελέας περισφιγγούσης τὰ γόνατά του, ἐγέλασε καὶ εἶπε:

— Μοιάζεις σὰν σακκὶ γεμάτο παληόπανα!

Ὁ στρατιώτης ἐγένετο βλοσυρὸς καὶ ἐξηκόντισεν ἐπὶ τὸν λοχαγὸν βλέμμα παρεμφερὲς πρὸς λιθοβόλημα.

Ἄλλοτε, ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν γυμνασίων, ἐν ᾧ οἱ προγυμνασταὶ ἐδίδασκον τοὺς βηματισμοὺς εἰς τοὺς νεοσυλλέκτους καὶ ἐξέβαλλον ἐκ τῆς γραμμῆς ἕνα ἕκαστον διατάσσοντες νὰ βαδίσῃ μόνος ἱκανὸν διάστημα, ὑπὸ τὸν ἦχον τοῦ τυμπάνου, οὗτος, ὅτε ἦλθεν ἡ σειρά του, τόσον τὰ ἔδχασε, τόσον γελοίως ἐξετέλεσε τοὺς βηματισμοὺς ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ συστρατιῶται του ἐγέλασαν.

Ἐν τούτῳ πλησιάζει καὶ ὁ λοχαγός· ἡ ταραχὴ τοῦ στρατιώτου ἐπαυξάνει. Ὁ ἀξιωματικὸς τῷ λέγει τότε:

— Εἶσαι ὁ πλέον κουτὸς στρατιώτης τοῦ λόχου!

Ἐκεῖ πλησίον ἦσαν νεανίδες μετὰ μικρῶν παιδίων θεώμεναι τὰ γυμνάσια, ἐγέλασαν δὲ ὡς ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους· οὗτος καταπόρφυρος γενόμενος μέχρι τῆς ῥίζης τῆς κόμης του, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν τάξιν του τρίζων τοὺς ὀδόντας ὡς λυσσώδης κύων.

Οὕτω λοιπὸν κατὰ μικρὸν ἐσχηματίσθη ἡ πεποίθησις ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ στρατιώτου ὅτι ὁ λοχαγός του τὸν ἐμίσει, ὅτι τὸν ἐπέπληττεν ἐκ κακεντρεχείας, ὅτι τὸν καθίστα γελοῖον ἐκ βδελυρᾶς προθέσεως ὅπως ἀναγκάσῃ αὐτὸν νὰ προβῇ εἰς ἀπονενοημένον τι κίνημα καὶ οὕτω τὸν καταστρέψῃ. Ἀλλὰ δὲν ἦτο ἀληθὲς τοῦτο. Ὁ λοχαγὸς ἦτο εὐγενὴς ἀνήρ· δὲν τὸν ἐμίσει ὅπως οὐδὲ τοὺς ἄλλους ὁπλίτας ἐμίσει· ἠγάπα μάλιστα τοὺς στρατιώτας του, καὶ ἦτο ὑπέρτερος παντὸς εὐτελοῦς καὶ ἀδίκου αἰσθήματος καὶ ἐβδελύσσετο τὴν ἐκ προμελέτης καταπίεσιν καὶ καταδίωξιν τῶν ὑπὸ τὰς διαταγάς του ἀνδρῶν. Ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἐννοήσῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ στρατιώτου τούτου. Βλέπων αὐτὸν πάντοτε σκυθρωπὸν καὶ ὕποπτον τὸν ἔκρινε ὡς ἀτίθασσον, πείσμονα καὶ κακὸν καὶ ἤθελε νὰ τὸν δαμάσῃ. Ἠδύνατο δὲ

ὁ στρατιώτης νὰ δαμασθῇ ἀλλὰ διὰ τῆς πειθοῦς καὶ τῆς ἀγαθότητος, οὐχὶ διὰ τῶν ἀπειλῶν καὶ τῆς φυλακῆς· δι' αὐτῶν τοὐναντίον περισσότερον ἐξετραχύνετο.

Ἡμέραν τινὰ καθ' ἣν συνδιελέγετο μετά τινος νεάνιδος εἰς τὴν γωνίαν ὁδοῦ τινος, διῆλθεν ἐκεῖθεν ὁ λοχαγός· ὁ στρατιώτης δὲν τὸν εἶδε· ἀλλ' οὗτος νομίσας ὅτι ἐκ προθέσεως προσεποιήθη ὅτι δὲν τὸν εἶδε ὅπως μὴ τὸν χαιρετήσῃ, ἐπέπληξεν αὐτὸν τραχέως ἐνώπιον τῆς νεάνιδος καὶ τῶν πέριξ συναθροισθέντων πολιτῶν. Τοσοῦτον δὲ κατησχύνθη ὁ στρατιώτης, ὥστε μόλις ἀπελθόντος τοῦ λοχαγοῦ ἐγένετο καὶ οὗτος ἄφαντος καὶ οὔτε ἐφάνη ποτὲ πλέον πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο.

Ἀλλ' ἡ κατὰ τοῦ λοχαγοῦ μνησικακία ἐκορυφώθη. Ἐγένετο μίσος· κατέφλεγεν αὐτὸν ἐνδελεχῶς, οὐδὲ στιγμὴν ἡσυχίας παρέχων αὐτῷ, δηλητηριάζων τὸν βίον του. Ἐν τούτοις μεθ' ὅλους τοὺς ἀγῶνάς του δὲν κατώρθου ν' ἀποκρύψῃ τὸ μίσος τοῦτο.

Ὅτε ὁ λοχαγὸς ἐπέπληττε τινά, οὗτος ἔβηχε καὶ προσέτριβεν εἰς τὸ ἔδαφος τὰ πέλματα τῶν ἀρβυλῶν του· ἂν ὁ λοχαγὸς ἐστρέφετο πρὸς αὐτὸν ὀργίλως, οὗτος ἀμέσως ἀνύψου τὴν κεφαλὴν καὶ ἐθεώρει τὰ σύννεφα. Κατὰ τὰς πορείας, ἂν στρατιώτης ἔτρεχε προθύμως νὰ φέρῃ ὕδωρ εἰς τὸν λοχαγὸν δψῶντα, οὗτος ἐγέλα εἰρωνικῶς, εἶλκυε κατ' ἰδίαν τὸν στρατιώτην καὶ τῷ ἐψιθύριζεν εἰς τὸ οὖς του:

— Βλάκα!

Ὅτε ὁ λοχαγὸς ἐπέπληττεν αὐτὸν προσεποιεῖτο ὅτι δὲν ἐνόει τίποτε, περιστρέφων τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς παράφρων ἢ ταλαντῶν τὴν κεφαλὴν καὶ σκαρδαμύσσων ἐγέλα κακεντρεχῶς συστρέφων τὸ στόμα καὶ προτείνων τὸ κάτω χεῖλος.

Ἡμέραν τινὰ γυμνασίων ταγματάρχης τις ἐπετίμησεν ὑψηφώνως τὸν λοχαγόν· οὗτος δὲ ῥίψας ταχὺ βλέμμα ἐπὶ τῶν στρατιωτῶν, εἶδε τοῦτον γελῶντα μοχθηρῶς.

— Ἀχρεῖε! ἐβρυχήθη τότε ὁ λοχαγὸς ἔκφρων ἐξ ἀγανακτήσεως, καὶ ὁρμήσας πρὸς τὸν στρατιώτην, προέτεινε τὸν γρόνθον κατὰ τῆς μορφῆς αὐτοῦ.

Ὁ στρατιώτης ἐγένετο κατωχρος· στραφεὶς δὲ πρὸς τὸν γείτονά του εἶπε ψυχρῶς:

— Καμμιὰ μέρα.... (προσεῖπε δὲ λέξεις τινὰς χαμηλοφώνως).... εἰδὲ μή νὰ μὴν εἶμαι πλειὰ ἄνθρωπος!..

Ἅμα φθὰς εἰς τὸν στρατῶνα ἐξεσφενδόνησε κατὰ τοῦ τοίχου τὴν *καραβίναν* καὶ τὸν σάκκον του. Ὁ λοχαγὸς ἀπροσδοκήτως εἰσελθὼν τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἶδε τοῦτο καὶ ἐφώνησε:

— Λοχία πήγαινέ τον 'στὴν φυλακή! καὶ ἐξῆλθε.

Ὁ στρατιώτης ἔδακνεν, ὠρυόμενος, τὴν *κάπαν* του καὶ ἔτυπτε διὰ τῶν πυγμῶν τὸ κρανίον του. Τρεῖς τέσσαρες συστρατιῶται ὥρμησαν ἐπ' αὐτὸν καὶ ἐδράξαντο τῶν χειρῶν του.

— Τί κάνεις τῷ εἶπον, τί κάνεις; ἐτρελλάθηκες;

Τότε οὗτος συνελθών, ἐψιθύρισεν ἀγρίως μειδιῶν:

— Ναί... ἐτρελλάθηκα... καὶ θὰ ἰδῆτε καμμιὰ μέρα τί πράγματα 'μποροῦν καὶ κάνουν οἱ τρελλοί.

Β'

Ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Τρόντου εὑρίσκεται κλεισώρειά τις κειμένη μεταξὺ διπλῆς σειρᾶς ὑψικορύφων ὀρέων, ὧν αἱ ἀπότομοι κλιτύες εἰσι πλήρεις σκοτεινῶν καὶ βαθέων κρημνῶν. Ἡ πετρώδης κατωφέρεια κατέρχεται μέχρι τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ. Ἡ κοιλὰς ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἔχει ὄψιν φοβερὰν καὶ ἀγρίαν. Πελώριοι ὀγκόλιθοι ἐκ τῶν ὀρέων κρημνισθέντες διαφράττουσι τὴν στενὴν καὶ δύσβατον ἤδη ὁδόν. Ἄνω κάτω λαβύρινθοι βαράθρων, πυκνῶν δασῶν, φοβερῶν ληστρικῶν κρησφυγέτων. Ἀτραποί τινες ἀνέρπουσι τὰς ἀποτόμους πλευρὰς τῶν ὀρέων καὶ ἐξαφανίζονται ἐν μέσῳ βράχων καὶ θάμνων· καλυβόσπιτά τινα φαίνονται τῇ δὲ κἀκεῖσε, ἀποκρυπτόμενα ἐν μέρει ὑπὸ τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ ἐδάφους. Λωρίδες τινὲς μόνον γῆς πρασινίζουσι· ἡ λοιπὴ πέριξ ἔκτασις εἶνε χέρσος καὶ ἀγρία.

Φθινοπωρινήν τινα ἑσπέραν, ἐν ᾧ ἔβρεχεν, ἀπόσπασμα στρατιωτῶν διήρχετο τὴν κλεισώρειαν ἐκείνην ἀνερχόμενον, κατερχόμενον. Ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν καθὰ ἐφαίνετο ἐκ τοῦ ἀπατήτου ἐδάφους καὶ τῶν βράχων οἵτινες καταπεσόντες ἐπλήρουν τὴν ἀτραπὸν οὐδεὶς διαβάτης εἶχε διαβῇ ἐκεῖθεν.

Στρατιώτης τις ἡγεῖτο τοῦ ἀποσπάσματος κατὰ τεσσαράκοντα βήματα, ἕτερος δὲ εἵπετο αὐτοῦ κατὰ τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν· ἐβάδιζον κεκυφότες, σφίγγοντες τὸ ὅπλον, βραδέως καὶ ἐν σιγῇ.

Αἴφνης ὁ προπορευόμενος στρατιώτης ἤκουσε κρότον βημάτων, καὶ εἶδε ἀνατινασσομένας ὄπισθεν συστάδος τινὸς τρεῖς κεφαλὰς καὶ ἀστράπτοντα τρία ὅπλα καὶ τρεῖς λάμψεις· τὸ πτίλικιον κατέπεσεν ἐκ τῆς κεφαλῆς του καὶ δύο σφαῖραι διῆλθον συρίζουσαι δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ τῶν ὤτων του. Παρευθὺς δ' ἐφώρμησαν ἐπ' αὐτὸν τρεῖς λῃσταί. Ὁ στρατιώτης προφθάσας νὰ πυροβολήσῃ ἐξήπλωσε χαμαὶ τὸν ἕνα τῶν λῃστῶν· τότε ἐφώρμησε κατὰ τοῦ δευτέρου, τινάξας δὲ μακρὰν διὰ τοῦ ὅπλου του τὴν *καραμπίναν* τοῦ λῃστοῦ ἐνέπηξε τὴν ξιφολόγχην εἰς τὴν κοιλίαν αὐτοῦ.

Ἀλλ' ὁ τρίτος, ὅστις ἦτο ὀπίσω, εἶχεν ἤδη ἐφορμήσῃ ἐπὶ τὸν στρατιώτην πρὶν ἢ οὗτος προλάβῃ νὰ στραφῇ κατ' αὐτοῦ. Διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς δράττεται τοῦ ὅπλου τοῦ στρατιώτου καὶ διὰ τῆς ἑτέρας κραδαίνει ἐγχειρίδιον.

Ὁ στρατιώτης παραιτεῖ τὸ ὅπλον· ἀλλ' ἁρπάζει διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὴν ὡπλισμένην τοῦ λῃστοῦ χεῖρα, περιβάλλει διὰ τῆς ἑτέρας χειρὸς τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ περισφίγγει αὐτὸν πάσῃ δυνάμει, ἑρπύσας δὲ ὡς ὄφις ἐπὶ τοῦ σώματός του δάκνει λυσσωδῶς καὶ ἀποτέμνει τὸ οὖς αὐτοῦ.

Ὠρυγὴ ἄλγους ἐξέρχεται τοῦ στήθους τοῦ δολοφόνου, ἄρχεται δὲ πάλη φοβερά. Ἑκάτερος προσπαθεῖ νὰ καταβάλῃ τὸν ἀντίπαλον. Ἂν ὁ ποῦς τινος ἐξολισθήσῃ, ἀπώλετο. Ἐκ τῆς ὁρμῆς μεθ' ἧς τύπτουσι διὰ τῶν ποδῶν τὸ ἔδαφος αἱ πέτραι ἀναπηδῶσιν ἐκτὸς τῆς φοβερᾶς κονίστρας. Οἱ δύο ἐχθροὶ ἐναγκαλίζονται, συσφίγγονται, ἀπωθοῦνται μετὰ ταχύτητος ἣν ἀδυνατεῖ νὰ παρακολουθήσῃ τὸ βλέμμα.

Τύπτονται διὰ τῶν πυγμῶν, σπαράσσονται διὰ δηγμάτων, πλήττουσι διὰ τῶν ἀγκώνων καὶ τῶν γονάτων τὸ στῆθος, τὴν κοιλίαν τοῦ ἀντιπάλου, ἀσθμαίνοντες, ὠρυόμενοι, λυσσαλέοι.

Οἱ ὀφθαλμοὶ των φοβερῶς διεσταλμένοι ἐξαστράπτουσιν· τὰ στόματα ἀφρίζοντα καὶ ἠμαγμένα συσπῶνται σπασμωδῶς, τριζόντων τῶν ὀδόντων των· τὰ πρόσωπά των οὐδὲν πλέον ἔχουσι τὸ ἀνθρώπινον...

Ἀλλ' ὁ στρατιώτης συνέχει διὰ τῆς σιδηρᾶς χειρός του τὴν κρατοῦσαν τὴν μάχαιραν πυγμὴν τοῦ ἀντιπάλου...

Αἴφνης ὁ λῃστὴς πίπτει, βαρέως δουπήσας· ὁ στρατιώτης εἶνε ἐπ' αὐτοῦ, σφίγγει διὰ ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν τὸν τράχηλόν του, ἐν ᾧ δ' ὁ λῃστὴς καταφέρει βαθὺ τραῦμα ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ στρατιώτου, οὗτος δι' ἐσχάτου ἀγῶνος ἀνεγείρει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ πλήττει αὐτὴν σφοδρῶς κατὰ πέτρας τινός· ἐπωφεληθεὶς τῆς ἐπελθούσης παραζάλης πιέζει διὰ τῶν δύο χειρῶν καὶ τῶν ὑπολειπομένων δυνάμεων τὴν ὡπλισμένην χεῖρα. Ἡ χεὶρ ἠνοίχθη ἐκ τοῦ ἄλγους, εὐθὺς δὲ ὡς ἐγένετο κύριος τοῦ ἐγχειριδίου, ὁ στρατιώτης βυθίζει αὐτὸ εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ δολοφόνου. Ὁ σίδηρος εἰσδύει μέχρι τοῦ ὀστοῦ τοῦ σύρανίσκου καὶ τὸ συντρίβει. Κῦμα αἵματος ἐξέρχεται τοῦ στόματός του γαργαρίζον, μιγνύμενον μεθ' ὑποκώφου ῥόγχου, ὅστις εἶνε ἡ ἐσχάτη κραυγὴ τοῦ λῃστοῦ.

— Γειά σου! γειά σου! ἀνέκραξαν οἱ ἄλλοι στρατιῶται οἵτινες ἔφθασαν τὴν στιγμὴν ἐκείνην πνευστιῶντες· περικυκλώσαντες δὲ αὐτὸν ἠρώτων πάντες ὁμοῦ ἐν ᾧ οὗτος ἀκίνητος, ἀσθμαίνων, κάτωχρος, ἁπλανὲς ἔχων τὸ βλέμμα παρετήρει ὁτὲ μὲν τὸν ἐκτάδην κείμενον λῃστὴν ὁτὲ δὲ τὸ ἐγχειρίδιον ὅπερ ἐσφιγγε πάσῃ δυνάμει διὰ τῶν συνεσπασμένων δακτύλων του.

Εἶχεν ἀφεθῇ μόνος διότι τὸ λοιπὸν ἀπόσπασμα συνεπλάκη πρὸς ληστρικὴν συμμορίαν, ἣν τραπεῖσαν εἰς φυγήν, μάτην κατεδίωξε.

Τὸ τραῦμα τοῦ στρατιώτου μετά τινας ἡμέρας ἰάθη. Ὅτε δὲ τὸ πρῶτον εἶδεν αὐτὸν ὁ λοχαγὸς τῷ εἶπε:

— Εὖγε! εἶσαι παληκάρι!

Τότε δὲ εἷς τῶν ἐγγὺς στρατιωτῶν ἐψιθύρισεν εἰς τὸ οὖς του,

— Καὶ λές πῶς ἔχει ἔχθριτα μαζί σου! Νὰ ποῦ σ' εἶπε: Εὖγε! εἶσαι παληκάρι!

— Θέλοντας, μὴ θέλοντας 'βρέθηκε 'ς τὴν ἀνάγκη νὰ τὸ πῇ· δὲ 'μποροῦσε νὰ κάμῃ ἄλλοιῶς· ἀπήντησε κακεντρεχῶς γελῶν ὁ στρατιώτης.

Γ'.

Μετὰ τρεῖς μῆνας τὸ σύνταγμα μετετέθη εἰς Ἀσκόλην. Μετὰ ἑπτὰ δὲ ἡμέρας ὁ συνταγματάρχης διέταξε νὰ παραστῇ ὁλόκληρον τὸ σύνταγμα ἐν στολῇ ἐπὶ τῆς μεγάλης πλατείας τῆς πόλεως. Ἔμελλε ν' ἀπονεμηθῇ τὸ ἐπὶ στρατιωτικῇ ἀρετῇ μετάλλιον εἰς στρατιώτην τινά.

— Τόσον γρήγορα! ἀνελογίσθη ὁ λοχαγὸς ὅτε μετεβιβάσθη εἰς αὐτὸν ἡ διαταγὴ τοῦ συνταγματάρχου. Δραμὼν δ' ἀμέσως εἰς τὸν θάλαμον τοῦ καταλυματίου ἠρώτησεν αὐτὸν ἐσπευσμένως:

— Ἤκουσες τὴν διαταγήν; Ἐξετέλεσες τὴν παραγγελίαν μου;

— Πρὸ τριῶν ἡμερῶν, ἀπεκρίθη ὁ καταλυματίας.

— Ἀ! ἀναπνέω. Φέρε χαρτί, πέννα, καλαμάρι. Θέλω νὰ εἰξεύρω ἀσφαλῶς τὸν δρόμον διὰ νὰ μὴ χάσω καιρόν.

Ἐκάθησε παρὰ τὴν τράπεζαν, ὁ δὲ καταλυματίας ἤρχισε χαράττων ἐπὶ τεμαχίου χάρτου ὁδούς τινας καὶ οἰκίας, ὁμιλῶν χαμηλοφώνως, καὶ ἐπαναλαμβάνων ἐνίοτε τὰ λεγόμενα, ὅπως σαφέστερον ἐξηγήσῃ τὸ ζητούμενον.

Μετ' ὀλίγον ἀνηγέρθησαν ἀμφότεροι.

— Τρίτο σπίτι πρὸς τὰ δεξιά, δευτέρα θύρα; ἠρώτησεν ὁ λοχαχός.

— Τρίτο σπίτι, δευτέρα θύρα.

— Εἶσαι βέβαιος;

Ὁ καταλυματίας ἐποίησε νεῦμα σημαῖνον:

— Μὴν ἀνησυχεῖς· δὲν ἔχω λάθος.

Μετὰ μίαν ὥραν ὁ λοχαγὸς διήνυεν ἔφιππος τὴν ἀπὸ Ἀσκόλης εἰς Ἀκουασάνταν ὁδόν. Κεῖται δὲ ἡ Ἀκουασάντα ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Τρόντου, ἐν τῷ μέσῳ, νομίζω, τῆς Ἀσκόλης καὶ τοῦ Ἀρκουάτου.

Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἀφίκετο εἰς τὸ χωρίον. Πρὶν εἰσέλθῃ ἐξεπόρπησε τὸν μανδύαν του ὅπως ἀποκρύψῃ τὸν ἐπὶ τῶν κομβίων ἀριθμὸν τοῦ συντάγματος. Ἀκούσαντες τὸν καλπασμὸν τοῦ ἵππου τινὲς τῶν χωρικῶν ἐξῆλθον εἰς τὴν θύραν, ἄλλοι ἔκυπτον ἐκ τῶν παραθύρων, τὰ δὲ παιδία ἔτρεχον εἰς τὸν δρόμον.

Ὁ λοχαγὸς ἀβέβαιος ἐθεώρει δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Τέλος διηυθύνθη πρὸς θύραν τινά, πρὸ

τῆς ὁποίας ἦσαν πολλαὶ γυναῖκες, ἀπομακρυνθεῖσαι δειλῶς ἅμα εἶδον τὸν ἀξιωματικόν.

— Ποιὰ ἀπὸ σᾶς μοῦ δίδει ἕνα ποτῆρι νερό, καλαί μου γυναῖκες; εἶπεν οὗτος ἀναχαιτίσας τὸ ἵππον καὶ προσλαβὼν ἀφῃρημένον ἦθος.

— Ἐγώ! ἀπήντησεν προθύμως μία ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐγένετο ἄφαντος.

— Αὐτὴ εἶνε, διενοήθη ὁ λοχαγός, ἀφεύκτως αὐτὴ εἶνε.

Ἡ γυνὴ ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον φέρουσα ποτήριον ὕδατος, ὅπερ ἔτεινεν εἰς τὸν λοχαγόν. Οὗτος τὴν παρετήρει μετὰ προσοχῆς, πίνων βραδέως, ἐν ᾧ καὶ ἡ χωρικὴ ἐπίσης τὸν παρετήρει ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τῶν ποδῶν, κλίνουσα τὴν κεφαλὴν ἔνθεν κἀκεῖθεν προσπαθοῦσα νὰ ἀνακαλύψῃ τὸν ἀριθμὸν τοῦ συντάγματος. Διὰ τοῦ ἐντόνου δὲ βλέμματός της, διὰ τῶν ταχειῶν τοῦ στόματος κινήσεων, ἐξεδήλου δειλήν τινα εὐχαρίστησιν μεμιγμένην μετ' ἀγωνίας, ἀγνοῶ δὲ καὶ ὁποίαν ἐπιθυμίαν ἀνήσυχον καὶ ἀόριστον, ἣν ἠδυνάτει ν' ἀποκρύψῃ.

Ὁ λοχαγὸς τὸ παρετήρησε.

— Καμμιὰ ἀπὸ σᾶς ἔχει υἱὸ στρατιώτη; ἠρώτησεν ἀποδοὺς τὸ ποτήριον καὶ προσποιούμενος ἀδιαφορίαν.

— Ἐγώ, ἀπεκρίνατο εὐσταθῶς ἡ τὸ ὕδωρ κομίσασα γυνή· ἐγὼ ἔχω τὸ παιδί μου 'ς τὸ στρατό!

— Εἰς ποῖον σύνταγμα;

Ἡ γυνὴ εἶπε τὸν ἀριθμὸν τοῦ συντάγματος, μεθ' ὃ προσεῖπεν ἐν σπουδῇ:

— Ποῦ εἶνε αὐτὸ τὸ σύνταγμα, κῦρ συνταγματάρχη; Μὴν τύχῃ καὶ τὸ γνωρίζεις τοῦ λόγου σου τὸ παιδί μου; Μὴν τὸ εἴδες πουθενά;

— Ἐγώ; ὄχι... ἀλλὰ πῶς; δὲν ξεύρεις ποῦ εἶνε;

— Ἀ! ἀνέκραξεν ἡ γυνὴ γενομένη σύνοφρυς καὶ σταυρώσασα τὰς χεῖράς της· δύο χρόνια εἶνε ποῦ δὲν τ' ὤχω ἰδῆ· εἶν' ἕνας μῆνας τώρα ποῦ δὲν ἦταν πολὺ μακρυὰ π' ἐδῶ· τ' ὤχαν στείλει νὰ κτυπήσῃ τοὺς λῃστάς, τὸ κακόμοιρο τὸ παιδί, καὶ μ' ἔστειλε ἕνα γράμμα μὰ ἀπὸ τότε, δὲν πῆρα καμμιὰ εἴδησι. Χωρὶς ἄλλο θὰ μοῦστειλε κανένα γράμμα καὶ δὲ θὰ μοῦ ἦλθε. Αὐτοὶ ποῦ στέλλουν τὰ γράμματα ποιὸς ξέρει τί τὰ κάνουν; (Κατὰ μικρὸν δ' ἐξήπτετο, καὶ ἡ φωνὴ αὐτῆς ἐλάμβανεν αὔξουσαν βαθμηδὸν ἔκφρασιν ὀδύνης καὶ πείσματος). Τὰ γράμματα τῶν φτωχῶν τὰ γνωρίζουνε ἀπὸ τὸ 'πανώγραμμά τους καὶ τὰ πετᾶνε σὲ μιὰ γωνιά. Ξέρω 'γὼ τί γίνεται ἐκεῖ πέρα. Τὰ κακόμοιρα τὰ παιδιὰ γράφουνε καὶ ἡ ἔρημες ἡ φαμίλιες τους δὲν πέρνουν καμμιὰ εἴδησι. Μὰ οἱ ἀξιωματικοὶ ἔπρεπε νἄχαν τὸ νοῦ τους 'ς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Νὰ μὲ συμπαθᾷς, κῦρ συνταγματάρχη, αὐτὰ δὲν τὰ λέγω γιὰ τοῦ λόγου σου· μὰ δὲν εἶνε δίκηο δύο μῆνες τώρα νὰ μὴν ἔχωμε εἴδησι ἀπὸ τὰ παιδιά μας, καὶ νὰ-μασθε νύχτα μέρα σὲ ἀνησυχία Νά, ῥώτησε τὲς γειτόνισσες ποῦνε δῶ σιμά, αὐτὲς ξέρουν πόσο στενοχωριοῦμαι, πόσο κτυπᾷ ἡ καρδιά μου γιὰ τὸ παιδάκι μου· ἔρχονται ὧρες ποῦ δὲν μπορῶ ποιὰ νὰ βαστάξω. Ὤ, ὄχι, ὄχι συνταγματάρχη μου, δὲν εἶνε σωστὸ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα.

Καλύψασα δὲ διὰ τῆς ποδιᾶς της τὸ πρόσωπον ἐξερράγη εἰς δάκρυα.

Πᾶσαι αἱ ἄλλαι γυναῖκες ἐπένευον διὰ τοῦ βλέμματος καὶ τῶν νευμάτων. Ὁ λοχαγὸς ἐσίγα. Αἴφνης δέ:

— Τήραξε αὐτό, κυρά μου, εἶπε. Καὶ ἐκβαλὼν τὸ πιλίκιόν του ἔδωκεν αὐτὸ εἰς τὴν γυναῖκα.

Αὕτη ἔκπληκτος, τὸ περιέστρεψεν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆς, ἐρωτῶσα συγχρόνως διὰ τοῦ βλέμματος τὰς πέριξ φίλας, εἶτα δὲ προσήλωσεν ἐπὶ τοῦ λοχαγοῦ τὸ βλέμμα ὡσεὶ ἔλεγε ὅτι δὲν ἐνόησε.

Ὁ λοχαγὸς ἐμειδίασε.

— Δὲν ἔχει τίποτε αὐτὸ τὸ πιλίκιο ποῦ νὰ σὲ ἐνδιαφέρῃ;

Ἡ γυνὴ ἐξετάσασα αὐτὸ ἐκ νέου ἀνέκραξε:

—Τὸ νούμερο πῶχει τὸ σύνταγμά του! τὸ σύνταγμα τοῦ παιδιοῦ μου!

Καὶ ἐναγκαλισθεῖσα διὰ τῶν δύο βραχιόνων τὸ πιλίκιον τοῦ ἀξιωματικοῦ τὸ κατησπάζετο, τοσαύτας δ' ἀλλεπαλλήλους παρακλήσεις, ἐρωτήσεις, ἐκφράσεις εὐγνωμοσύνης ἀπέτεινεν εἰς τὸν λοχαγὸν ὥστε οὗτος παρεζαλίσθη, καὶ ἠναγκάσθη νὰ παραμείνῃ ὅπως κατευνασθῇ ἡ ὁρμὴ τῆς μητρικῆς στοργῆς καὶ εἶτα ἀπαντήσῃ.

— Αὔριον θὰ ἰδῇς τὸν υἱόν σου, τῇ εἶπε τέλος· εἶνε εἰς τὴν Ἀσκόλην καὶ σὲ περιμένει.

Ἡ ἀγαθὴ γυνὴ ὥρμησεν ὅπως ἀσπασθῇ τὴν χεῖρα τοῦ λοχαγοῦ ἀλλ' οὗτος ἀπέσυρεν αὐτήν.

Μεθ' ἡμίσειαν ὥραν ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πόλιν. Εἶχε συνδιαλεχθῆ διὰ μακρῶν μετὰ τῆς μητρὸς τοῦ στρατιώτου ἀλλ' οὐδὲ λέξιν τῇ εἶπε περὶ τοῦ στρατιωτικοῦ μεταλλίου.

Ἅμα ὑποστρέψας εἰς τὸ κατάλυμά του ἐκάλεσε τὸν παρ' αὐτῷ ὑπηρετοῦντα στρατιώτην, καὶ σαφῶς, τονίζων τὴν φωνὴν ἑφ' ἑκάστης συλλαβῆς, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὁδηγίας τινὰς περὶ τῆς πρωΐας τῆς ἐπαύριον.

— Ἐκατάλαβες; τῷ εἶπεν ἐν τέλει.

— Ναί, κῦρ λοχαγέ.

— Θὰ γίνουν ὅλα ὅπως εἶπα;

— Μὴ σὲ μέλῃ κῦρ λοχαγέ.

— Καλά, ἔχω ἐμπιστοσύνη εἰς ἐσέ.

Καὶ ἐξῆλθε. Ὁ στρατιώτης παρηκολούθησεν αὐτὸν διὰ τοῦ βλέμματος μέχρι τῆς θύρας, μείνας δ' ἐπὶ στιγμὴν σύννους, ἔλαβεν ἔπειτα ἓν ὑπόδημα διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς καὶ τὸ στίλβωθρον διὰ τῆς ἑτέρας· στιλβῶν δ' αὐτὸ δι' ὅλων τῶν δυνάμεών του ἐψιθύρισε·

—Ἔχεις 'στάλληθινὰ χρυσῆ καρδιά, λοχαγέ μου· ἀξίζεις βραβεῖο· καὶ αὔριο τὸ πρωὶ τὰ 'ποδήματά σου θὰ λάμπουνε περισσότερο ἀπὸ ὅλα τὰ ὑποδήματα τοῦ συντάγματος.

Δ'.

Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπαύριον, περὶ τὴν ὀγδόην ὥραν ὁ στρατιώτης τοῦ λοχαγοῦ ὅστις παρεφύλαττεν εἰς τὴν γωνίαν ὁδοῦ τινος ἀγούσης εἰς τὴν μεγάλην πλατεῖαν τῆς πόλεως, εἶδεν ἐρχομένην γραῖαν χωρικήν, τὴν ἑορτάσιμον αὐτῆς στολὴν φορροῦσαν. Ἀπὸ τῶν ὤτων αὐτῆς ἐκρέμαντο δύο μεγάλα ἐνώτια, κοράλλινον περιδέραιον περιέβαλλε τὸν τράχηλόν της, ἡ δ' ἐσθὴς αὐτῆς ἐξήστραπτεν ἐκ πάντων τῶν χρωμάτων τῆς ἴριδος. Προχωροῦσα περιέβλεπε μετὰ χαρᾶς, ἐκπλήξεως καὶ περιεργίας. Ὁ στρατιώτης παρατηρήσας αὐτὴν προσεκτικῶς ἐπλησίασε.

— Κυρά! εἶπε.

— Ὤ! σὺ εἶσαι ὁ στρατιώτης ποῦ μοῦ εἶπε ὁ κῦρ λοχαγός;

— Ἐγὼ ὁ ἴδιος.

— Νάχῃς τὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας, παιδάκι μου. Νὰ σ' ἀξιώσῃ ὁ Θεὸς νὰ ἰδῇς τὴν μανοῦλα σου. Ἀμὴ ὁ υἱός μου; Δὲν εἶν' ἐδῶ; Ποῦ εἶνε; Γιατὶ δὲν ἦρθε νὰ μὲ προσμένῃ; Δὲν τοῦ τὸ εἶπαν πῶς θἄρθω; Πές μου ποῦ εἶνε, παληκάρι μου· πήγαινέ με γρήγορα νὰ τὸν ἰδῶ.

— Ἀ! ἔχε δὰ λίγη ὑπομονή! δὲν 'μπορεῖς νὰ τὸν ἰδῇς ἔτσι ἀμέσως. Πρέπει νὰ προσμένῃς μισὴ ὥρα ἀκόμα· εἶνε μὲ τὸ λόχο του· θὰ δώσουν παράσημο σ' ἕνα στρατιώτη· ὑπομονή.

— Μισὴ ὥρα ἀκόμα! Χριστέ μου! Καὶ πῶς νὰ κάνω νὰ προσμένω μισὴ ὥρα;

— Τὸ νοιώθω, καλή μου κυρά, γιὰ σένα μισὴ ὥρα εἶνε ἕνας χρόνος. Μὰ τί νὰ γίνῃ; ἂς κουβεντιάζωμεν οἱ δυό μας· ἡ ὥρα θὰ περάσῃ.

— Καί... θἄρθουν ἐδῶ οἱ στρατιῶτες;

—Ναί, 'ς αὐτὴν τὴν πλατεῖα, 'ς ἐκεῖνο τὸ μέρος.

— Μὰ τότε θὰ 'μπορέσω νὰ τὸν ἰδῶ, νὰ τοῦ 'πῶ δυὸ λόγια...

— Ὄχι, δὲν κάμνει.

— Μὰ ἔχω δύο χρόνια ποῦ δὲν τὸν εἶδα!...

— Τὸ ξέρω. Μὰ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ 'μιλήσῃ κανεὶς τοῦ στρατιώτη ὅταν εἶνε 'ς τὴ γραμμή· ὁ κανονισμὸς τὸ λέγει καθαρά· ἐδῶ, κυρά μου, προστάζει ὁ συνταγματάρχης· ἡ μάνα δὲν 'μπορεῖ νὰ κάνῃ τίποτε· καὶ τοῦ συνταγματάρχη ἡ μάνα νὰ ἤρχονταν καὶ αὐτὴ ἔπρεπε νὰ σταθῇ 'ς τὴν ἄκρη καὶ νὰ προσμένῃ. Τὸ νοιώθεις, τὸν κανονισμὸ αὐτὸ δὲν τὸν ἔκαμαν γυναῖκες....

— Τὸ νοιώθω, μά....

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠκούσθη τυμπανοκρουσία καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ πλατείᾳ ἐστράφησαν πρὸς τὸ μέρος ὅθεν προήρχετο.

— Νά, τὸ σύνταγμα, εἶπεν ὁ στρατιώτης.

Ἡ γραῖα ἠσθάνθη βιαίως παλλομένην τὴν καρδίαν της, ἔμεινεν ἐπὶ στιγμὴν διστάζουσα, εἶτα δ' ὥρμησε πρὸς τὰ ἔμπρός.

— Στάσου! μὴ φεύγῃς! ἀνέκραξεν ὁ στρατιώτης κρατήσας αὐτὴν ἐκ τοῦ βραχίονος καὶ νεύσας διὰ τῆς χειρὸς νὰ μείνῃ ἥσυχος. Πρόσμενε· κάνε μου αὐτὴ τὴ χάρι· ἂν σὲ ἰδῇ, 'μπορεῖ νὰ πάθῃ τίποτε ποῦ δὲν θέλεις νὰ τὸ πάθῃ. Θέλεις νὰ τὸν βάλουν φυλακή; Θαρρεῖς καὶ θέλει πολὺ γι' αὐτό; Νά, φθάνει νὰ κρατῇ τὸ κεφάλι γυρισμένο ἀριστερὰ ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ τῶχῃ δεξιά.

— Ἀλήθεια! ἐψιθύρισεν ἡ χωρική.

Ὁ στρατιώτης ἐξηκολούθησε.

— Πρόσμενε λιγάκι· δὲν θὰ χαλάσῃ ὁ κόσμος· δυὸ χρόνια ὡς τώρα τὸν ἀπάντεχες...

Ἡ γραῖα ὕψωσε τὸ βλέμμα της πρὸς τὴν ὁδὸν ἐξ ἧς ἔμελλε νὰ φανῇ τὸ σύνταγμα.

Ὁ κρότος τῶν τυμπάνων ἐπλησίαζε· τὸ πλῆθος διεχωρίσθη εἰς δύο πτέρυγας.

— Νά, ἡ μουσική! οἱ στρατιῶται ἔρχονται κατόπιν.

Ἡ γραῖα ἀπεπειράθη καὶ αὖθις νὰ ὁρμήσῃ.

— Ἔλα 'ς τὰ σωστά σου, γυναῖκα, εἶπεν ὁ στρατιώτης. Θέλεις καλὰ καὶ σώνει νὰ τὸν βάλουν φυλακή;

— Τὸν εἶδα! Τὸν εἶδα, ἀνεφώνησεν αἴφνης ἡ γραῖα κροτοῦσα τὰς παλάμας. Τήραξέ τον.

— Ποῦ εἶνε;

Ἡ χωρικὴ ἔδειξε πρὸς διεύθυνσίν τινα.

— Δὲν εἶνε αὐτοῦ, ἔχεις λάθος. Ἀπὸ 'δῶ δὲν 'μπορεῖς νὰ τὸν γνωρίσῃς· εἴμαστε πολὺ μακρυά.

— Τότε θἄνε αὐτὸς ἐκεῖ!

— Αὐτός; ὄχι· οὔτ' αὐτὸς· δὲν εἰμπορεῖς νὰ τὸν δῇς, εἶνε 'ς τὴν δεύτερη γραμμή.

— Σ' τὴν δεύτερη γραμμή;

— Ναί.

— Καὶ τί θὰ πῇ 'ς τὴν δεύτερη γραμμή;

— Θὰ πῇ πίσω ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

— Ἄχ! βάστα, καϋμένη μου καρδιά! ἀνεφώνησεν ἡ γραῖα στενάζουσα. — Καὶ τώρα τί κάνουν;

— Δὲν βλέπεις; Ὁ συνταγματάρχης ἐστάθη ἐμπρὸς εἰς τὸ σύνταγμα γιὰ νὰ βγάλῃ λόγο. Εἶνε συνήθεια πάντα ὅταν δίνουν τὸ μετάλλιο 'ς ἕνα στρατιώτη νὰ βγάζουν λόγο, καὶ νὰ λέγουν τί ἔκαμε καὶ τοῦ τὸ δίδουν. Λέγουν καὶ 'ς τοὺς ἄλλους στρατιώτας νὰ γίνουν σὰν αὐτόν, καὶ πῶς εἶνε γεναῖος στρατιώτης καὶ πῶς ἔκαμε τὸ χρέος του καὶ πῶς ἐτίμησε τὸ σύνταγμα. Ἕνα σωρὸ ὥμορφα λόγια. Νά, ἄκουσε· ὁ συνταγματάρχης ἄρχισε.

— Δὲν ἀκούω τίποτα· τί λέγει;

— Νά. Αὐτὸν τὸν στρατιώτη ποῦ θὰ πάρῃ τὸ μετάλλιο τὸν ἐπερικύκλωσαν τρεῖς λῃσταὶ καὶ

ἄδειασαν ἀπάνω του καὶ οἱ τρεῖς τὲς καραμπίνες τους. Μὰ δὲν λαβώθηκε, μὰ οὔτε τἄχασε· ἐσκότωσε τὸν ἕνα μὲ τὸ τουφέκι του καὶ ἔμπηξε τὴν ξιφολόγχη του ς' τὴν κοιλιὰ τοῦ δευτέρου. Τὸν τρίτον, ἄρπαξε τὸ μαχαῖρι ἀπ' τὸ χέρι του καὶ τοῦ τὤχωσε 'ς τὸ λαιμό του.

— Χριστὲ καὶ Παναγία μου!

— Δὲν εἶνε παληκάρι, αἴ;

— Καὶ τοὔδωκαν μετάλλιο;

— Ναί, τώρα θὰ τοῦ τὸ δώσουν.

— Πῶς θὰ εὐχαριστηθῇ τὸ καϋμένο τὸ παιδί!

— Μὰ νὰ σοῦ πῶ τοῦ ἀξίζει· οἱ ἄλλοι στρατιῶται τὸν ἀγαποῦν μὲ ὅλη τὴν καρδιά τους· οἱ ἀξιωματικοὶ τὸν ἔχουν σὰν παιδί τους· ὅλοι τὸν τιμοῦν· καὶ κάνουν καλά· γιατὶ εἶνε ἄξιος νὰ τὸν ἀγαποῦν καὶ νὰ τὸν τιμοῦν· εἶνε ἀπὸ τοὺς πειὸ καλοὺς στρατιώτας τοῦ συντάγματος· 'λίγοι εἶνε τὰν κι' αὐτόν·

— Καὶ ποῦ εἶνε αὐτὸς ὁ στρατιώτης;

— Σὲ λίγο ὁ συνταγματάρχης θὰ τὸν φωνάξῃ νἄβγῃ ἀπ' τὴ γραμμή.

Ὁ συνταγματάρχης ἐσιώπησε.

—Κύτταλ κύτταλ ἐφώνησεν αἴφνης ὁ στρατιώτης δεικνύων τὰ παράθυρα τῆς ἀπέναντι οἰκίας. Κύττα πόσοι ἄνθρωποι εἶνε 'ς τὰ παράθυρα. Σὲ 'λίγο ὅλοι θὰ τὸν χαιρετήσουν· θὰ τὸ ἰδῇς.

Ἐν τούτῳ ὁ μέλλων νὰ τύχῃ τοῦ μεταλλίου στρατιώτης ἐξελθὼν τῆς τάξεώς του ἐπλησίασεν εἰς τὸν συνταγματάρχην, ἡτο δὲ ἐστραμμένος πρὸς τὸ σύνταγμα καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ γραῖα δὲν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ τὸ πρόσωπόν του.

— Αὐτὸς εἶνε ὁ στρατιώτης;

— Ναί.

— Καὶ τί κάνει τώρα;

— Ὁ συνταγματάρχης τοῦ κρεμνᾷ τὸ μετάλλιο 'ς τὸ στῆθος.

— Ὦ, Παναγία μου, ἡ καρδιά μου κτυπᾷ γι' αὐτόν. Τί χαρὰ ποῦ θὰ τὴν ἔχῃ! Καὶ τώρα τί κάνουν;

— Τώρα τὸ σύνταγμα θὰ παρουσιάσῃ ὅπλα.

— Ἀλήθεια! ἀνέκραξε μετὰ θαυμασμοῦ ἡ γραῖα.

— Ἀμὴ ψεύματα;

— Ὦ, τί τιμή! ἀνεφώνησεν ἡ ἀγαθὴ χωρικὴ συνάπτουσα τὰς χεῖρας ἐν ᾧ τὸ πρόσωπόν της ἐφωτίζετο ὑπὸ ὡραίου μειδιάματος ἐκπλήξεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ.

Ὁ συνταγματάρχης ἐστράφη πρὸς τὸ σύνταγμα καὶ διὰ φωνῆς ἰσχυρᾶς, ἐντόνου, παλλομένης ἀντηχησάσης καθ' ὅλην τὴν πλατεῖαν, ἀνέκραξε:

— Παρουσιάστε ἄρμ!...

Ἡ γραῖα ἠσθάνθη βίγος συγκινήσεως μεταδιδόμενον καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ σῶμα.

Ἅμα τῷ προστάγματι τοῦ συνταγματάρχου οἱ τέσσαρες ταγματάρχαι ἐστράφησαν ἕκαστος πρὸς τὸ τάγμα του καὶ ἐπανέλαβον τὰς λέξεις τοῦ συνταγματάρχου.

Διὰ μιᾶς, ὡσεὶ ἐκινήθησαν δι' ἑνὸς βραχίονος, χίλια διακόσια ὅπλα ἀνηγέρθησαν στίλβοντα, καὶ χίλια διακόσια πρόσωπα ἔμειναν ἀκίνητα τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ στρατιώτου προσηλοῦντα. Οἱ ἀξιωματικοὶ ἐχαιρέτησαν διὰ τοῦ ξίφους. Τὸ θεώμενον πλῆθος ἐξερράγη εἰς χειροκροτήματα, ἡ μουσικὴ ἐπαιάνισε.

— Μὰ ποιὸς νἄνε αὐτὸς ὁ στρατιώτης, ἠρώτησεν ἔκπληκτος ἡ γραῖα.

Ὁ στρατιώτης τοῦ λοχαγοῦ ἐστράφη, τὴν παρετήρησε, καὶ ἤνοιξε τὸ στόμα ὅπως ὁμιλήσῃ...

Ἡ μουσικὴ ἐξηκολούθει παιανίζουσα. Τὸ σύνταγμα ἔμενεν ἀκίνητον.

— Εἶνε ὁ υἱός σου! ἀνέκραξεν ὁ στρατιώτης.

Ἡ γραῖα ἔρριξε κραυγήν, ἔμεινεν ἀκίνητος, διεσταλμένα ἔχουσα τὰ ὄμματα καὶ ἀνεῳγμένον τὸ στόμα, μειδιῶσα, στενάζουσα, κλαίουσα. Τὰ χειροκροτήματα ἐκεῖνα, ἐκείνη ἡ μουσικὴ ἀντήχουν ἐν τῇ ψυχῇ της ὡς παραδεισία τις ἁρμονία· τὰ χίλια διακόσια ἐκεῖνα ὅπλα συνεχέοντο πρὸ τῶν βλεμμάτων της εἰς χείμαρρον φωτός. Τὸ πνεῦμα αὐτῆς ἐθορυβήθη αἴφνης, οἱ ὀφθαλμοί της ἐσκοτίσθησαν, ἐκλονήθη... Ἀλλ' ἐβάστασέ τις αὐτήν.

Ὅτε συνῆλθε, τὸ σύνταγμα εἶχε γίνῃ ἄφαντον. Ὁ υἱός της ἐκράτει αὐτὴν εἰς τὴν ἀγκάλην καὶ αἱ δύο καρδίαι ἦσαν ἐγγὺς ἀλλήλων ὥστε τὸ στρατιωτικὸν μετάλλιον συνεπιέζετο μεταξὺ τῶν δύο στηθῶν.

— Μὰ πῶς; — ἦσαν αἱ πρῶται λέξεις τοῦ υἱοῦ ἅμα ἀπαλλαγέντος τῶν μητρικῶν περιπτύξεων— πῶς εἴξερες ὅτι ἤμουν ἐδῶ; Ποιὸς σοῦ τὸ εἶπε; Πῶς εὑρέθηκες ἐδῶ, σήμερα, αὐτὴν τὴν ὥρα;

Ἡ γραῖα διηγήθη ὅτι τὴν προτεραίαν ἀξιωματικός τις ἔφιππος εἶχεν ἔλθῃ εἰς τὸ χωρίον των καὶ εἶχε σταματήσῃ πρὸ τῆς θύρας των, ὅτι τῇ εἶχεν εἴπῃ ποῦ ἦτο ὁ υἱός της καὶ τῇ ἐπρότεινε νὰ τῇ δώσῃ χρήματα ὅπως δυνηθῇ νὰ μεταβῇ ταχέως εἰς τὴν πόλιν δι' ἀμάξης, ὅτι τῇ ἔδωκε τὰ χρήματα ἐκεῖνα, καὶ ὅτι ἅμα ἐλθοῦσα εὗρεν ἕνα στρατιώτην ὅστις κατὰ διαταγὴν τοῦ ἀξιωματικοῦ τὴν περιέμενεν εἰς τὴν πλατεῖαν....

— Ποῦ εἶνε αὐτὸς ὁ στρατιώτης; ἠρώτησεν ὁ υἱός.

Ἀμφότεροι ἐθεώρησαν πέριξ ἀλλ' ὁ στρατιώτης τοῦ λοχαγοῦ εἶχε γίνῃ ἄφαντος.

— Τώρα νοιώθω, προσεῖπεν ἡ μήτηρ γιατὶ ὁ ἀξιωματικὸς αὐτὸς ἤθελε νἄρθω σήμερα τὸ πρωΐ· ἤθελε νὰ σὲ ἰδῶ.

Παρετήρησε τὸν υἱόν της, ἐμειδίασε καὶ τὸν ἐφίλησε.

— Ἤθελε νὰ τὰ ἰδῶ ὅλα καὶ δὲν μοῦ εἶπε τίποτε γιὰ νὰ ξαφνισθῶ, καὶ ὁ στρατιώτης ἤτανε

μιλημένος ἀπ' αὐτόν. Τί ἄνθρωπος νἄνε! Καὶ πῶς ἔμαθε τὸ χωριό μας καὶ τὸ σπίτι μας; Καὶ τὶ συμφέρο εἶχε νὰ μὲ κάνῃ νὰ νοιώσω τέτοια χαρὰ ἀφ' οὗ δὲν μ' ἐγνώριζε καθόλου; Πέ μου το, παιδί μου!

Ὁ υἱὸς διελογίζετο.

— Ποῦ εἶνε αὐτὸς ὁ ἀξιωματικός; αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος; ἐξηκολούθησεν ἡ γραῖα θέλω νὰ τὸν ἰδῶ· θέλω νὰ φιλήσω τὸ χέρι του. Πήγαινέ με γρήγορα νὰ τὸν ἰδῶ, παιδί μου!

— Εὐθύς! ἀπεκρίθη ὁ στρατιώτης ἀναπήδησας ἐκ τῶν διαλογισμῶν του.

Ἔλαβε τὴν μητέρα του ἀπὸ τῆς χειρός· διῆλθον ἐσπευσμένως τὴν πλατεῖαν, εἰσῆλθον εἰς τὴν πρὸς τὸν στρατῶνα ἄγουσαν ὁδόν, ἔφθασαν εἰς αὐτὸν καὶ ἔστησαν τριάκοντα βήματα ἀπὸ τῆς θύρας, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἦσαν σχεδὸν πάντες οἱ ἀξιωματικοὶ ἀναμένοντες τὴν μεγάλην ἀναφοράν. Ἡ γραῖα παρετήρει ἀπλήστως, ὁρμεμφύτως δὲ καὶ ὁ υἱὸς ἠρεύνα ἀγνοῶν ποῖον ἀνεζήτει.

— Ποιὸς εἶνε; τὸν εἶδες; Δεῖξέ μοῦ τονε.

— Δὲν τὸν βρῆκα ἀκόμα.

— Γιὰ ἰδέ, ἰδέ καλά, μάνα, καὶ θὰ τὸν βρῇς.

— Νά, νὰ αὐτὸς ποῦ ἀκουμβᾷ 'ς τὸν τοῖχο.. ὄχι, δὲν εἶν' αὐτός, δὲν εἶνε αὐτός· ὁ ἄλλος θἄνε· αὐτὸς ποῦ ἀνάβει τὸ σιγάρο του... στάσου νὰ γυρίσῃ... πρόσμενε... ὄχι, δὲν εἶνε οὔτ' αὐτός.

— Μὰ ποιὸς εἶνε λοιπόν;

— Ἀ! νά τος! Ναί, ναὶ αὐτὸς εἶνε. Αὐτὸς ποῦ ἀκουμβᾷ τὸ χέρι του 'ς τὸν ὦμο τοῦ ἀλλουνοῦ ποῦ εἶνε σιμά του.

— Αὐτός;

— Αὐτός, αὐτός!..

— Μάνα μου τί λές;

— Αὐτός εἶνε, σοῦ λέγω!

— Ἀλήθεια! μὴν ἔχῃς λάθος; τὸν ἐγνώρισες καλά; ἀνέκραξεν ὁ στρατιώτης θλίβων τὰς χεῖρας τῆς μητρός του.

— Παίρνω ὅρκο πῶς εἶν' αὐτός!

Ὁ στρατιώτης προσήλωσε τὸ βλέμμα του ἐπὶ τοῦ ἐχθροῦ του καὶ ἔμεινεν ἀκίνητος παρατηρῶν αὐτόν

Ἀλλ' ἡ μήτηρ, ἥτις περὶ τοῦ υἱοῦ της μόνον ἐσκέπτετο τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀδιαφροῦσα περὶ πάντων, ἐνηγκαλίσθη αὐτὸν καὶ λαβοῦσα τὸ μετάλλιον διὰ τοῦ δείκτου καὶ τοῦ ἀντίχειρος τῆς δεξιᾶς χειρός, τὸ ἐπλησίασεν εἰς τὸ πρόσωπόν της, παρετήρησε προσεκτικῶς ἑκατέραν τῶν πλευρῶν του καὶ εἶπε μειδιῶσα εἰς τὸν στρατιώτην, ὅστις ἔμενεν ἀκίνητος παρατηρῶν τὸν λοχαγόν.

— Βάζω στοίχημα πῶς 'ς αὐτὸ τὸν κόσμο, ὕστερα ἀπὸ τὴν μανούλα σου τὸ πρᾶγμα ποῦ ἀγαπᾷς περισσότερο... εἶνε αὐτό.. καὶ ἀνήγειρε τὸ μετάλλιον καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς ταινίας του.

— Ὄχι! ἀπεκρίθη ὁ στρατιώτης χωρὶς νὰ στραφῇ.

— Ὄχι; Τί πρᾶγμα λοιπὸν ἀγαπᾷς περισσότερο εἰς τὸν κόσμο ὕστερα ἀπὸ τὴν μανοῦλά σου; ἠρώτησεν ἡ γραῖα μετὰ στοργῆς μειδιῶσα.

Ὁ στρατιώτης ἤγειρε τὸν βραχίονα καὶ τείνας τὸν δείκτην πρὸς τὸν λοχαγόν του ἀπήντησε:

— Αὐτὸν δὰ τὸν ἄνθρωπο!

(Ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ τοῦ Edmondo de Amicis.)

Α. Π. Κ.

Τὸ ζήτημα τῆς βελτιώσεως καὶ αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς τῶν ἡμετέρων οἴνων εἶνε ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων σήμερον, ὅτε ἡ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ζήτησις αὐτῶν αὐξάνει ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, ἕνεκα τῆς ἐν ἄλλαις οἰνοφόροις χώραις τῆς Εὐρώπης ἐκσκήψεως τῆς φυλλοξήρας. Τούτου ἕνεκα ἐκρίναμεν καλὸν νὰ μεταφέρωμεν ἐκ τοῦ καλλίστου περιοδικοῦ τῆς «Ἑλληνικῆς Γεωργίας» ὅσα περὶ τούτου γράφει ὁ εἰδικώτατος αὐτοῦ συντάκτης κ. Π. Γεννάδιος, παρέχοντες οὕτως εἰς αὐτὰ εὐρυτέραν δημοσιότητα χάριν τῶν Ἑλλήνων ἀμπελουργῶν.

Ξ. τ. Δ.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΙΣ

τῶν μελάνων οἴνων τῆς Ἑλλάδος

Ἡ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἔκτακτος ὑποτίμησις τοῦ λευκοῦ γλεύκους καὶ ἡ εἰς λίαν συμφερούσας τιμὰς διάθεσις τοῦ μέλανος καταδεικνύουσιν ἐναργέστατα ἅπαξ ἔτι τὸ εἶδος τῶν ἀμπέλων, ἃς δέον νὰ χρησιμοποιῶσι κατὰ προτίμησιν οἱ κτηματίαι οἱ καταρτίζοντες νέους ἀμπελῶνας.

Ἡ ἐφέτος κυρίως καταστᾶσα πασιφανὴς προτίμησις τῶν μελάνων ἡμῶν οἴνων ὀφείλεται εἰς τὸ ἐκ δέκα περίπου ἑκατομμυρίων ἑκατολίτρων(1) οἴνου ἐτήσιον ἔλλειμμα τῆς Γαλλίας τὸ προερχόμενον ἐκ τῶν καταστροφῶν, ἃς ἡ φυλλοξήρα ἐπήνεγκεν εἰς τοὺς ἀμπελῶνας τῆς χώρας ταύτης. Εἰρήσθω δ' ἐν παρόδῳ ὅτι τὸ ἔλλειμμα τοῦτο εἶνε ἀνώτερον τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἐξ ἑνὸς περίπου ἑκατομμυρίου στρεμμάτων ἀμπελώνων τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ ἔλλειμμα τοῦτο ἡ Γαλλία ἀναγκάζεται κατ' ἔτος ν' ἀναπληροῖ προμηθευομένη οἴνους ἐκ διαφόρων χωρῶν. Καὶ ἐὰ μὲν τῶν 50 περίπου ἑκατομμυρίων χιλιογράμμων σταφίδων ἑλληνικῶν καὶ μικρασιατικῶν κατασκευάζει $1^1/_2$ ἑκατομμύρια ἐγγύτατα ἑκατόλιτρα ξανθοῦ κοινοῦ οἴνου, τὰ δὲ ἕτερα $8^1/_2$ ἑκατομμύρια προμηθεύεται κατὰ πρῶτον μὲν λόγον ἐξ Ἱσπανίας, κατὰ δεύτερον δὲ ἐξ Ἰταλίας καὶ κατὰ τρίτον ἐξ Οὐγγαρίας, Ἀλγερίας καὶ Ἀνατολῆς (Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας). Πολλοὶ τῶν οἴνων τούτων καὶ οἱ ἰδίως οἱ Οὐγγρικοὶ εἶνε

1) Τὸ ἑκατόλιτρον ἰσοδυναμεῖ πρὸς 78 ὀκάδας.

λευκοί· λευκοί ὡσαύτως δέον νὰ θεωρηθῶσι καὶ οἱ σταφιδῖται οἶνοι ὡς καὶ τὰ τῇ βοηθείᾳ σακχάρεως παρασκευαζόμενα ἐν Γαλλίᾳ πάμπολλα λάγγυρα. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐξοδευόμενοι ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ διὰ τὴν κοινὴν χρῆσιν οἶνοι εἶνε μέλανες, οἱ οἰνοποιοὶ ἀναγκάζονται νὰ ἐπιζητῶσι καὶ νὰ προσφέρωσι μεγαλητέρας τιμὰς διὰ τοὺς μέλανας οἴνους, ὧν ἡ ἀξία εἶνε ἀνάλογος τῆς βαθύτητος τοῦ χρώματος καὶ τῆς οἰνοπνευματικῆς δυνάμεως αὐτῶν. Τοὺς οἴνους δὲ τούτους χρησιμοποιοῦσιν οὐχὶ ἀπ' εὐθείας, ἀλλὰ συγκιρνῶντες μετὰ τῶν λαγγύρων, τῶν σταφιδιτῶν καὶ τῶν λευκῶν οἴνων οὓς οὕτω μετατρέπουσιν εἰς μέλανας.

Μέχρι τοῦδε οἱ ἡμέτεροι οἶνοι εἰσαγόμενοι εἰς Γαλλίαν ἐπεβαρύνοντο δι' εἰσαγωγικοῦ τέλους 4 ½ φράγκων κατὰ ἑκατόλιτρον (78 ὀκάδας), ἐνῷ οἱ τῆς Ἱσπανίας καὶ Ἰταλίας προστατευόμενοι ὑπὸ εἰδικῶν συμβάσεων ὑπεβάλλοντο εἰς δασμὸν μόνον δύο φράγκων. Καὶ μ' ὅλον τοῦτο οἱ οἶνοι τῆς Κύμης, τῆς Λευκάδος, τῆς Κερκύρας ἐπροτιμῶντο ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τοὺς κοινοὺς οἴνους τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Ἰταλίας. Ἐντεῦθεν γίνεται καταφανὴς ἡ ὠφέλεια καὶ ἡ αὔξησις τῆς ζητήσεως, ἥτις θὰ ἐπέλθῃ διὰ τοὺς ἡμετέρους οἴνους χάρις εἰς τὴν πρό τινος μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Γαλλίας ὑπογραφεῖσαν ἐμπορικὴν σύμβασιν, δι' ἧς οἱ ἡμέτεροι οἶνοι θὰ τεθῶσιν ἐν ἴσῃ φορολογικῇ μοίρᾳ πρὸς τοὺς Ἱσπανικοὺς καὶ Ἰταλικούς, ἐπιβαρυνόμενοι ἐν τῷ μέλλοντι δι' εἰσαγωγικοῦ τέλους δύο μόνον φράγκων κατὰ ἑκατόλιτρον ἀντὶ 4 ½.

Ἡ ἕνεκα τῆς εὐεργετικῆς ταύτης συμβάσεως προσδοκωμένη αὔξησις τῆς ζητήσεως τῶν ἡμετέρων μελάνων οἴνων καὶ ἡ εὐτέλεια τῶν τιμῶν τῶν λευκῶν, ἡ λίαν καταφανὴς γενομένη ἐφέτος, ἐπιβάλλουσιν ἡμῖν τρία τινὰ ἤτοι α.) τὴν εὐθύτητα καὶ καλὴν πίστιν περὶ τὴν συνκλλαγὴν μετὰ τῶν ξένων τῶν προμηθευομένων οἴνους παρ' ἡμῶν· β') τὴν εἰς τοὺς νέους ἀμπελῶνας φύτευσιν ἀμπέλων μελανοσταφύλων καὶ γ.) τὴν διὰ τοῦ ἐγκεντρισμοῦ βαθμιαίαν τροπὴν τῶν λευκοσταφύλων εἰς μελανοσταφύλους ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἐν αἷς ἐπικρατοῦσιν αἱ πρῶται.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν ἐν ταῖς δοσοληψίαις ἡμῶν μετὰ τῶν ξένων ἐμπόρων ἐπιβαλλομένην εὐθύτητα καὶ καλὴν πίστιν εἶνε περιττὸν νὰ ἐπιμένω, διότι εἰς πάντας εἶνε γνωσταὶ αἱ ἐπελθοῦσαι εἴς τινα τῶν γεωργικῶν ἡμῶν προϊόντων καταστρεπτικαὶ συνέπειαι τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς ἀπληστίας τινῶν ἐκ τῶν ἡμετέρων παραγωγῶν. Ἡ ἐκμηδένισις τῆς ἐν Τύνιδι ἐξοδεύσεως τοῦ ἡμετέρου πρινοκοκκίου ὀφείλεται εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Τριπολιτῶν ἐμπόρων λίαν ἐπιτηδείαν καὶ ἐπίπονον ἀνάμιξιν αὐτοῦ μετὰ τοῦ περικαρπίου τοῦ ὀρόβου, ἡ δὲ μείωσις τῆς ἐν Γαλλίᾳ καταναλώσεως καὶ ἐπὶ τέλους ἡ ἐντελὴς ἀπόκρουσις τοῦ καπνοῦ τῆς Ἀργολίδος εἰς τὴν νόθευσιν τοῦ εἴδους τούτου διὰ διαφόρων ξένων ὑλῶν. Ἡ ἀρχικὴ δὲ αἰτία τῆς ὑπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου ἀποκρούσεως τῆς ἡμετέρας ῥητίνης καὶ τῶν ἐκ ταύτης προϊόντων εἶνε ἡ ἐν αὐτοῖς ἀνάμιξις ἄμμου κτλ. (καὶ χελῶναι ἀκόμη εὑρέθησαν ἐν τῷ ἑλληνικῷ κολοφωνίῳ). Οἱ κάτοικοι τῆς Αἰδηψοῦ καὶ τῶν Γαργαλιάνων μεταμέλονται βεβαίως ἀναλογιζόμενοι ὅτι ἐζημίωσαν τοὺς Γάλλους καὶ Ἰταλοὺς ἐμπόρους ἐπιτρέψαντες νὰ πωληθῶσιν αὐτοῖς νενοθευμένοι οἶνοι, οἵτινες διεφθάρησαν πρὶν ἢ μετακομισθῶσιν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον. Μετὰ λύπης δὲ μανθάνομεν ὅτι ἐφέτος πλεῖστοι μὲν οἶνοι τῆς Λευκάδος ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν κατ' ἔτος ἀγοραζόντων αὐτοὺς ξένων ἐμπόρων ὡς νενοθευμένοι πολυτρόπως, οἱ εἰς Βενετίαν δὲ μεταφερθέντες οἶνοι τῆς Κερκύρας εὑρέθησαν περιέχοντες δηλητηριώδεις χρωματιστικὰς οὐσίας. Ἐσμὲν βέβαιοι ὅτι ταῦτα καὶ πολλὰ ἄλλα παθήματα τῶν ἡμετέρων παραγωγῶν ἐγένοντο αὐτοῖς μαθήματα, καὶ ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι θὰ μεριμνῶσιν ὅπως αἱ κοινότητες αὐτῶν ἀποκτῶσι φήμην ἀγορῶν ἐντίμων, διότι ἡ καλὴ πίστις εἶνε ἡ βάσις τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς ἑδραιώσεως τοῦ ἐμπορίου πάσης χώρας.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν διὰ μελανοσταφύλων ἀμπέλων φύτευσιν τῶν ἤδη καταρτιζομένων ἀμπελώνων ἀνάγκη νὰ εἴπω ὅτι δέον νὰ προτιμῶνται κατὰ πρῶτον μὲν λόγον τὰ εἴδη τῆς Κύμης, τῆς Λευκάδος καὶ τῆς Κερκύρας, κατὰ δεύτερον δὲ τὰ τῆς Πάρου καὶ τῶν ἄλλων νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους μελανοστάφυλα κλήματα, διότι τὰ εἴδη ταῦτα φέρουσιν οἴνους λίαν μέλανας καὶ περιέχοντας μέχρι 13, 14 καὶ 15 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν οἰνόπνευμα, πλεονεκτήματα περιζήτητα ὑπὸ τῶν προμηθευομένων οἴνους διὰ τὸ ἐξωτερικόν.

Τέλος ἡ διὰ τοῦ ἐγκεντρισμοῦ βαθμιαία τροπὴ τῶν πλείστων λευκοσταφύλων ἀμπέλων ἐπαρχιῶν τινων εἰς μελανοσταφύλους εἶνε ἔργον ἐπιβαλλόμενον ἡμῖν ὑπὸ τῆς καθ' ἑκάστην αὐξανούσης τιμῆς καὶ ζητήσεως τῶν μελάνων ἑλληνικῶν οἴνων, εἶνε δαπάνη ἐπιβαλλομένη τοῖς κτηματίαις ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συμφέροντος αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ζήτημα τῆς ἐγκεντρίσεως θεωρῶ σπουδαιότατον διά τινας ἰδίως ἐπαρχίας, ἔνθα ἐπικρατεῖ ἡ λευκοστάφυλος ἄμπελος, περιγράφω ἐνταῦθα λεπτομερῶς τὴν καταλληλοτέραν μέθοδον πρὸς ἐγκέντρισιν ἀνεπτυγμένων ἀμπέλων, ἂν καὶ αὕτη εἶνε παρ' ἡμῖν κοινοτάτη καὶ ἀπὸ παναρχαιοτάτων χρόνων γνωστή, ὡς καταφαίνεται ἐκ τινος τοῦ Φλωρεντίνου περιγραφῆς περὶ ἐγκεντρίσεως τῆς ἀμπέλου διασωθείσης ἐν τοῖς «Γεωπονικοῖς (Βιβλ. 4ον Κεφ. 12ον)».

Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης πᾶσα ἄμπελος δύναται νὰ ἐγκεντρισθῇ ἐπιτυχῶς. Καταλληλοτέρα δ' ἐποχὴ πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐργασίας ταύτης εἶνε

ἡ τῆς ἐνάρξεως τῆς βλαστήσεως, ἤτοι ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Φεβρουαρίου μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἀπριλίου, ἀναλόγως τοῦ κλίματος καὶ τῆς πρωϊμότητος ἢ τῆς ὀψιμότητος τῆς ἀνοίξεως. Οὐχ ἧττον ἡ κατὰ τὸ δυνατὸν πρωϊμωτέρα καὶ ἐν ἡμέρᾳ ξηρᾷ καὶ εὐδίῳ ἐγκέντρισις εἶνε προτιμοτέρα. Τὴν πρὸς ἐγκέντρισιν ἄμπελον περιλακκώνομεν (ξελακκώνομεν) καὶ τέμνομεν διὰ πρίονος ὁριζοντείως καὶ εἰς βάθος 5—20 ἑκατ. τοῦ μέτρου κάτω τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους· τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὁριζοντείως τμηθέντος μέρους τῆς ἀμπέλου λειαίνομεν διὰ κοπτεροῦ μαχαιριδίου ἢ κλαδευτηρίου, διὰ δὲ σμίλης, μικροῦ πελέκεως ἢ ἰσχυρᾶς μαχαίρας σχίζομεν ἐν τῷ μέσῳ τὸ πρέμνον μέχρι 5—7 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου καὶ θέτομεν σφῆνα ἐν τῇ ῥωγμῇ, ἵνα αὕτη μείνῃ χαίνουσα. Ἀκολούθως ἐκ τοῦ εἴδους τῆς ἀμπέλου, ἣν προτιθέμεθα νὰ πολλαπλασιάσωμεν, λαμβάνομεν *ἔνθεμα* (κεντράδιον ἢ κονδύλιον), ἤτοι τεμάχιον κληματίδος (βέργας) φέρον δύο ἢ τρεῖς ὀφθαλμοὺς (μάτια, ἴδε τὸ σχ. 1), οὗτινος τὸ κάτω ἄκρον ἀφοῦ διὰ κοπτεροῦ μαχαιριδίου λεπτύνομεν δίδοντες αὐτῷ σχῆμα οὐχὶ σφηνός, ἀλλὰ λεπίδος μαχαίρας (Σχ. 1 γ.δ.), εἰσάγομεν εἰς τὸ ἕτερον τῶν ἄκρων τῆς ῥωγμῆς μέχρι τοῦ πελεκηθέντος αὐτοῦ μέρους, προσέχοντες ἵνα οἱ φλοιοὶ τοῦ τε ἐνθέματος καὶ τοῦ πρέμνου ἔλθωσιν εἰς ἀκριβῆ ἐπαφήν. Κατόπιν ἐξάγομεν τὴν σφῆνα καὶ ἀλείφομεν ἅπασαν τὴν τομὴν καὶ τὸ σχίσμα τῆς ἀμπέλου διὰ μίγματος ἐκ βεβρεγμένης ἀργίλλου (γλίνας) καὶ βοείας κόπρου. Οἱ ἐπίδεσμοι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶνε ὅλως περιττοί, ἐκτὸς ἐὰν ἡ ἐγκεντριζομένη ἄμπελος ἦνε νέα καὶ ἑπομένως ἡ διάμετρος τοῦ πρέμνου αὐτῆς μικρά, ὅτε τὸ ἔνθεμα ἄνευ ἐπιδέσμου δὲν στερεοῦται ἐν τῇ ῥωγμῇ ἰσχυρῶς. Τελεσθείσης τῆς ἐργασίας ταύτης ἡ ἐγκεντρισθεῖσα ἄμπελος παραχώνεται καλυπτομένου καὶ τοῦ ἐξέχοντος ἐνθέματος, διὰ τῆς πέριξ αὐτοῦ συσσωρεύσεως λεπτοῦ χώματος ἐν σχήματι κώνου (σχ. 2 β.γ.δ.) Οὕτω ἡ ἐγκεντρισθεῖσα ἄμπελος προφυλάσσεται ἀπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, αἵτινες, ἐὰν τύχῃ νὰ ἦνε ξηρασία δύνανται ν' ἀπορροφήσωσιν ἅπασαν τὴν ἰκμάδα τοῦ ἐνθέματος καὶ οὕτω ν' ἀποτύχῃ ἡ ἐγκέντρισις. Ὅπως δὲ φαίνωνται ἀκριβῶς αἱ θέσεις τῶν ἐγκεντρισθεισῶν ἀμπέλων καὶ οὕτω καθίστανται προσεκτικοὶ οἱ κατὰ τὴν καλλιέργειαν εἰσερχόμενοι ἐν τῷ ἀμπελῶνι ἐργάται, παρ' ἑκάστῃ αὐτῶν ἐμπήγνυται κάλαμος ἢ στυλάριον ἐξέχον τῆς ἐπιφανείας τοῦ κώνου κατὰ μίαν ἢ δύο σπιθαμάς. Ἡ παρὰ τὰς ἐγκεντρισθείσας ἀμπέλους γῆ σκαλίζεται ἐλαφρῶς καὶ συνεχῶς διὰ σκαλιστηρίου καὶ βοτανίζεται· ποτίζεται δὲ ἐὰν ὁ καιρὸς ἦνε ξηρὸς τὸ δὲ ὕδωρ πρόχειρον.

Αἱ κληματίδες, ἐξ ὧν λαμβάνονται τὰ ἐνθέματα ἐκλέγονται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς κλαδεύσεως. Αὗται δέον νὰ εἶνε εὔρωστοι, πυκνόκομβοι, δηλαδὴ νὰ φέρωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς κατὰ μικρὰς ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις, νὰ ἔχωσι δὲ μετρίαν διάμετρον καὶ ὀλίγην, εἰ δυνατόν, ψύχαν. Ἀποστρῶνται δὲ ἀπὸ τοῦ φέροντος αὐτὰς βραχίονος τῆς ἀμπέλου ἀποκοπτόμεναι σύρριζα. Ἑκάστης τῶν κληματίδων τούτων ἀποκόπτομεν τὴν ἄκραν καὶ διατηροῦμεν μόνον τὸ κάτω μέρος φέρον πέντε ἕως ἑπτὰ κόμβους (μάτια). Τὰ τεμάχια ταῦτα θάπτομεν ἀμέσως ἐντὸς λάκκου ἔχοντος βάθος 20—30 ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου καὶ ἀνορυσσομένου εἰς μέρος βορεινὸν καὶ προφυλασσόμενον ἀπὸ τοῦ ἡλίου. Οὕτω δὲ τεθαμμένα διατηροῦνται ἐν ἀρίστῃ καταστάσει μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς ἐγκεντρίσεως, ὅτε ἐκθαπτόμενα, καθ' ὅσον παρουσιάζεται ἀνάγκη, παρασκευάζονται διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἐνθέματα. Καὶ ἐκ μὲν τῶν μεγαλειτέρων τεμαχίων δυνάμεθα νὰ παρασκευάσωμεν δύο ἐνθέματα ἐκ δὲ τῶν μικροτέρων ἓν μόνον· δέον δὲ νὰ φέρωσι τὰ ἐνθέματα ταῦτα ἀνὰ δύο ἢ τρεῖς τὸ πολὺ κόμβους. Τὸ πελεκημένον μέρος τοῦ ἐνθέματος, ἤτοι τὸ *κέντρον*, ὅπερ ἐφαρμόζομεν ἐντὸς τῆς ἐπὶ τοῦ πρέμνου ἀνοιγομένης ῥωγμῆς, δέον νὰ ἔχῃ μῆκος 5 τὸ πολὺ ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου, ν' ἄρχηται δὲ εὐθὺς κάτωθεν τοῦ τελευταίου κόμβου (σχ. 1 α β.) Δίδομεν δὲ σχῆμα εἰς τὸ κέντρον αἰχμῆς μαχαίρας ἐχούσης εὐρεῖαν ῥάχιν, διότι οὕτω ἐφαρμόζεται κάλλιον ἐπὶ τοῦ πρέμνου. Ἵνα μὴ δὲ τὸ κέντρον σχίζηται ἡ μία τοῦ πρὸς κατασκευὴν αὐτοῦ τομὴ γίνεται βαθυτέρα, μέχρι τῆς ἐντεριώνης, (σχ. 1. β.) ἐνῷ ἡ ἀντίθετος γίνεται ἐπιπολαιοτέρα (σχ. 1 α.) Σχῆμα σφηνὸς δίδομεν εἰς τὸ κέντρον ὅταν ἐπὶ ἑκάστου πρέμνου τίθενται δύο ἐνθέματα, οὐχ ἧττον ἀπεδείχθη προτιμοτέρα καὶ ταχυτέρα ἡ χρῆσις ἑνὸς μόνον ἐνθέματος.

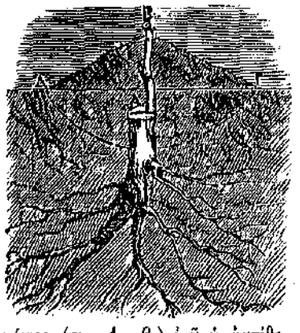

Ἡ κάτω τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους ἐγκέντρισις τῶν ἀμπέλων εἶνε προτιμοτέρα διὰ τὸ ἡμέτερον κλῆμα, διότι καλύπτοντες διὰ χώματος ἅπαν τὸ ἔνθεμα, τὸ προφυλάσσομεν ἀπὸ τῆς ξηρασίας τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ ἀπὸ τῶν ἀνέμων, οἵτινες μεγάλως ἐνοχλοῦσι τὰς ἐγκεντρίσεις. Καὶ αἱ μὲν νέαι ἄμπελοι, αἱ ἔχουσαι πρέμνον ὑγιὲς

ἐγκεντρίζονται εἰς βάθος δέκα τὸ πολὺ ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους, ὥστε ἀποτυγχανούσης ταύτης ἐπιτρέπεται ἡ κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐκτέλεσις δευτέρας ἐγκεντρίσεως ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀμπέλου, ἀποκοπτομένου τοῦ πρέμνου αὐτῆς 5—10 ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου βαθύτερον. Αἱ παλαιότεραι ἄμπελοι, αἱ ἔχουσαι συνήθως τὸ ἄνω μέρος τοῦ πρέμνου κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ξηρὸν καὶ ἐφθαρμένον ἐγκεντρίζονται βαθύτερον κατὰ τὸ μέρος ἔνθα τὸ πρέμνον αὐτῶν εἶνε ἀκέραιον. Πολλάκις συμβαίνει τὸ πρέμνον νὰ εὑρίσκηται κεκλιμένον, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει χρησιμοποιοῦται ἔνθεμα γωνιῶδες, ὅπερ τοποθετούμενον καταλλήλως ἐν τῇ ῥωγμῇ σχηματίζει στέλεχος κάθετον.

Ἡ δι' ὑγρᾶς ἀργίλλου καὶ βοείου κόπρου ἐπίχρισις τῶν τομῶν σκοπὸν ἔχει νὰ παρεμποδίσῃ τὸν ἀέρα νὰ ἔλθῃ εἰς συνάφειαν μετὰ τῶν πληγῶν καὶ ἑπομένως νὰ παρακωλύῃ τὴν ἀποξήρανσιν τῶν τμηθεισῶν ἐπιφανειῶν.

Ἀπὸ τῆς ἐγκεντρίσεως μέχρι τοῦ μηνὸς Αὐγούστου ἡ ἄμπελος δέον νὰ σκαλίζηται μετὰ προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας τρὶς τοὐλάχιστον. Τὰ κεντράδια ἄρχονται συνήθως βλαστάνοντα ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, πολλάκις ὅμως ἡ βλάστησις βραδύνει καὶ μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου. Ὁ ἀμπελουργὸς ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου δέον κατὰ δεκαπενθημερίαν νὰ ἐπισκέπτηται αὐτὰ ἵνα ἀποσπᾷ τὰς ἀπὸ τοῦ πρέμνου τυχὸν φυομένας παραφυάδας καὶ νὰ στυλώνῃ τὰ ἐκ τοῦ ἐνθέματος μετὰ δυνάμεως βλαστάνοντα βλαστήματα. Ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου δέ, ὅσων ἀμπέλων ἀπέτυχεν ἡ ἐγκέντρισις, ἀφίενται αἱ παραφυάδες, ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς σημεῖον ὅπως κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐπαναληφθῇ ἡ ἐγκέντρισις. Πολλάκις συμβαίνει ἡ πρώτη βλάστησις τῶν ἐνθεμάτων νὰ ἦνε κακεκτική, μετά τινα δὲ χρόνον ν' ἀποξηρανθῇ. Τὰ κεντράδια ταῦτα δυνατὸν νὰ βλαστήσωσι καὶ ἐκ δευτέρου καὶ νὰ φέρωσιν ἰσχυρὰ καὶ εὔρωστα βλαστήματα.

Κατὰ τὸν Μαρὲ τὰ μέχρι τέλους Μαΐου βλαστάνοντα κεντράδια φέρουσι συνήθως καρπὸν εὐθὺς ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους. Οὐχ ἧττον τὸ εἰσόδημα τοῦτο εἶνε ἐλάχιστον. Τὸ δεύτερον ἔτος ὁ ἐγκεντρισθεὶς ἀμπελὼν δύναται νὰ δώσῃ καὶ πλέον τοῦ ἡμίσεος τακτικοῦ εἰσοδήματος.

Κατὰ μῆνα Φεβρουάριον τοῦ ἑπομένου ἔτους αἱ ἐγκεντρισθεῖσαι ἄμπελοι κλαδεύονται ἀφαιρουμένων τῶν περισσῶν κληματίδων, τηρουμένου τοῦ νέου κορμοῦ βραχέος ἵνα προφυλάσσηται ἀπὸ τῶν πρωΐμων παγετῶν καὶ ἀπὸ τῶν ἀνέμων, οἵτινες, ἐὰν ἡ νεοσχηματισθεῖσα κεφαλὴ τῆς ἀμπέλου ἀπέχῃ πολὺ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, δύνανται νὰ θραύσωσιν αὐτὴν ἢ καὶ νὰ ἀποσπάσωσι τὸν κορμὸν ἀπὸ τοῦ σημείου τῆς ἑνώσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ παλαιοῦ στελέχους. Πρὸς τὸν αὐτὸν δὲ σκοπὸν ἐπαναλαμβάνονται καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὰ αὐτὰ σκαλίσματα, τὸ παράχωμα καὶ τὸ στήλωμα.

Τὸ τρίτον ἔτος ἀπὸ τῆς ἐγκεντρίσεως ὁ ἀμπελὼν δύναται νὰ φέρῃ καὶ πλέον ἢ τὸ τακτικὸν εἰσόδημα, ἐπαναλαμβάνονται δὲ αἱ τοῦ δευτέρου ἔτους περιποιήσεις. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀναπληροῦνται καὶ τὰ κενὰ διὰ καταβολάδων ἐκ τῶν ἤδη λίαν ἀνεπτυγμένων κληματίδων τῶν κεντραδίων.

Ἐκ λεπτομερῶν δοκιμῶν πολλῶν διακεκριμένων ἀμπελουργῶν ἐβεβαιώθη ὅτι διὰ τῆς ἐγκεντρίσεως τῆς ἀμπέλου ἐν οἱᾳδήποτε ἡλικίᾳ οὔτε τὸ ποσὸν οὔτε ἡ διάρκεια τῆς παραγωγῆς αὐτῆς ἐλαττοῦται, καταφθοῦται μάλιστα ἡ οὕτως εἰπεῖν ἀναγέννησις τῶν γεγηρακότων κληματίων, εἰς τὰ ὁποῖα οὕτω παρέχεται νέα δύναμις καὶ παρατείνεται ὁ βίος αὐτῶν. Ἡ ἐγκέντρισις δύναται ὡσαύτως νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς ἄριστον μέσον κατὰ τῶν ῥυάδων ἤτοι τῶν *ρυφετῶν ἢ ἀκαμάτων*, διότι αἱ ἄμπελοι αὗται ἐγκεντριζόμενοι καθίστανται λίαν καρποφόροι.

Π. Γεννάδιος

Ἐπιθεωρητὴς τῆς Γεωργίας.

ΔΙΑΓΝΩΣΙΣ ΤΟΥ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΕΚ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

[Συνέχεια· ἴδε σελ. 793.]

Ἓν τινι τῶν προηγουμένων φύλλων τῆς *Ἑστίας* (Φυλ. 569, σελ. 742) εἴδομεν, ὅτι ὑπάρχει στενὴ σχέσις τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν καθόλου αὐτοῦ φυσιογνωμίαν, ἤτοι πρὸς τοὺς χαρακτῆρας τοῦ προσώπου καὶ τὴν ἔκφρασιν, τὸ βῆμα καὶ τὸ παράστημα τοῦ σώματος, τὰς κινήσεις τῶν μελῶν κ.τ.λ. καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς φυσιογνωμίας δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὸν χαρακτῆρα. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ προκατειλημμένοι κατὰ τῆς ἀπὸ τῆς φυσιογνωμίας εἰκασίας τοῦ χαρακτῆρος δὲν δύνανται ν' ἀρνηθῶσιν, ὅτι καθ' ἑκάστην αὐτοὶ οὗτοι περιπίπτουσιν εἰς ἀντίφασιν, μεταχειριζόμενοι ἀκουσίως ἐκφράσεις, οἷαι αἱ ἑξῆς: ὑπερήφανον βάδισμα, πονηρὸν βλέμμα, αὐθάδες μέτωπον, βλέμμα τρυφερόν, ὑψηλόφρων μορφὴ κ.τ.λ. ἤτοι ἐκφράσεις χιλιάκις εἰς ὅλας τὰς γλώσσας ἐπαναλαμβανομένας ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας, καὶ τότε μόνον ἐχούσας ἔννοιάν τινα ὅταν δεχθῶμεν ὅτι ἡ φυσιογνωμία εἶνε, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον, τὸ κάτοπτρον τῆς ψυχῆς.

Δεχόμενοι τὴν παρατήρησιν ταύτην ὡς ἀληθῆ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀναμιμνησκόμενοι ἐξ ὅσων εἴπομεν εἰς τὰ προηγούμενα φύλλα, ὅτι τὰ διάφορα

εἴδη τῆς γραφῆς συνδέονται πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνθρώπου, ἐξάγομεν τὸ λογικὸν συμπέρασμα, ὅτι ἡ γραφὴ ἀνθρώπου τινὸς ἔχει στενοτάτην ἀναφορὰν πρὸς τὴν φυσιογνωμίαν αὐτοῦ, ἤτοι συνήθως ἐκφράζει τὴν στιγμιαίαν διάθεσιν καὶ τὰ αἰσθήματα, ἐν ᾧ ἡ γραφὴ μᾶλλον τὸ ἐν αὐτῷ παραμένον, ἤτοι τοὺς κυρίους χαρακτῆρας τοῦ ψυχικοῦ αὐτοῦ βίου.

Ἡ γνώμη αὕτη, ἡ θεωρητικῶς πιθανή, ἀποδεικνύεται ὀρθὴ καὶ ἐμπράκτως. Πλῆθος διδασκάλων, ἠναγκασμένων νὰ συγκρίνωσιν ἑκατοντάδας γραφῶν, ἐκπλήσσονται βλέποντες ὅτι ἡ γραφὴ εἶνε πιστὴ εἰκὼν καὶ ὁμοίωμα τοῦ ἐξωτερικοῦ παραστήματος καὶ τῶν τρόπων ἑκάστου τῶν μαθητῶν, καὶ ὅτι γραφή τις ἔχουσα γράμματα παχέα, στρογγύλα, ἢ μακρά, λεπτά, ἰσχνὰ καὶ ὀξέα, ἢ βραχέα, κεκαμμένα, ὑβώδη, συνεστάμενα ὡς ἀπὸ ποδῶν κωνώπων, ἢ ῥαδινά, κομψά, εὐχερῶς γεγραμμένα καὶ εὔσχημα, ἀναπαριστᾷ ἐπιτυχῶς ἐν τῇ φαντασίᾳ τοῦ διδασκάλου ὡς διὰ μαγείας τὴν εἰκόνα τοῦ μαθητοῦ ἢ τῆς μαθητρίας εἰς οὓς ἀνήκει ἡ γραφή.

Ἐνίοτε ὅμως, κατ' ἐξαίρεσιν, ἡ εἰκὼν δὲν ὁμοιάζει ποσῶς· ἄνθρωπος π.χ. παραστήματος καὶ ἐξωτερικοῦ ὅλως ἀσήμου ἔχει γραφὴν ὅλως ἔντονον καὶ χαρακτηριστικήν, ἕτερος δὲ φαινόμενος στερρὸς καὶ ἄκαμπτος ἔχει ἀπροσδοκήτως γραφὴν προδίδουσαν ἀσθενῆ χαρακτῆρα καὶ κενόν. Παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ὅμως τούτοις παρατηρεῖ τις συνήθως βραδύτερον ὅτι καὶ ὁ ἐξωτερικὸς χαρακτὴρ προσηρμόσθη πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς γραφῆς ὑποδεικνυομένην τροπήν, καὶ ὅτι ἡ περὶ τῶν ἀνθρώπων τούτων διάγνωσις τοῦ γραφολόγου ἦτο ὀρθὴ καὶ δικαία.

Ἅπασαι ἐν τούτοις αἱ ζωηραὶ καὶ πειστικαὶ αὗται ἐντυπώσεις δι' ἐκείνους οἵτινες αἰσθάνονται ταύτας εἶνε μᾶλλον ἔμμεσοι καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καταφανεῖς, ἐξ αὐτῶν δὲ δὲν ἐξάγονται κανόνες οὔτε ἱδρύονται νόμοι. Ἕνεκα τούτου ἡ συνάφεια τῆς γραφῆς πρὸς τὴν φυσιογνωμίαν γίνεται καταφανεστέρα, ἐὰν πρὸς κρίσιν ἡμῶν λάβωμεν ἐξ ὅλων τῶν σωματικῶν ἰδιοτήτων ἀνθρώπου τινὸς ἐκεῖνο τὸ ὄργανον κυρίως δι' οὗ οὗτος γράφει, ἤτοι *τὴν χεῖρα*.

Ἐπὶ τῆς χειρογνωμικῆς, ἤτοι τῆς συμβολικῆς τοῦ ὀργάνου τούτου τοῦ σώματος, δι' οὗ ὁ ἄνθρωπος δρᾷ καὶ ἐργάζεται, δι' οὗ ἀντεπεξέρχεται κατὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ κυριαρχεῖ αὐτοῦ, ἐσκέφθησαν πολλοὶ καὶ ἔγραψαν. Ἐὰν δὲ ἐξαιρέσωμεν τὰς παρ' ἅπασι τοῖς λαοῖς εὑρισκομένας θεωρίας περὶ τῶν γραμμῶν τῆς χειρὸς καὶ τῆς σημασίας αὐτῶν, εἶνε γεγονὸς βεβαιωμένον ὑπὸ τῆς πείρας, ὅτι ἡ χεὶρ τοῦ καλλιτέχνου εἶνε διάφορος τῆς τοῦ φιλοσόφου, αὕτη δὲ τῆς τοῦ πολεμιστοῦ ἢ τῆς τοῦ κοινοῦ ἐργάτου. Διαφέρει δὲ οὐ μόνον κατὰ τὴν λειότητα ἢ ἀδρότητα τῆς παλάμης καὶ τοῦ πρανοῦς αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν μορφὴν καὶ τὴν ὄψιν. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ διαιρέσωμεν καὶ τὰς χεῖρας, ὅπως καὶ ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τρεῖς κυρίας τάξεις ἢ τύπους, αἵτινες, ὡς εἰκός, ἔχουσι μεταξύ των πολλὰς παραλλαγὰς καὶ ποικιλίας. Οἱ τύποι δὲ οὗτοι εἰσὶν οἱ ἑξῆς.

Α'. Ἡ *στοιχειώδης χεὶρ*, ἡ ἔχουσα εὐρεῖαν παλάμην, ὑφὴν ἁδρὰν καὶ σκληράν, βραχὺν ἀντίχειρα, σφαιρώματα τῶν δακτύλων σκληρὰ ἢ ὀλίγον ἀνεπτυγμένα, δακτύλους βραχεῖς, παχεῖς, ἰσχυρούς, ἄκρα τῶν δακτύλων ἀνεπτυγμένα, τετράγωνα ἢ στρογγύλα, τέλος δὲ γραμμὰς ὀλίγας, ἀλλὰ χονδροειδῶς κεχαραγμένας. Τοιαύτη εἶνε ἡ χεὶρ τοῦ πλείονος ἀριθμοῦ τῶν ἀνθρώπων, τοῦ ἀριθμοῦ δηλ. ἐκείνου ὅστις προώρισται νὰ ἐκτελῇ τὰς χονδροειδεστέρας χειρωνακτικὰς ἐργασίας ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου του καὶ ὅστις θεωρεῖται ὡς τὸ ἀναγκαῖον ὑπόστρωμα καὶ ἡ βάσις τοῦ ἑτέρου μικροτέρου ἀριθμοῦ τῶν ἀνθρώπων, τοῦ ἔχοντος ὑψηλότερον βίον. Ἄνευ τῶν πρώτων ἀνθρώπων, ὧν συνήθως ἡ ἐργασία μένει ἀφανὴς καὶ ὑποτιμᾶται, ἤθελεν εἶναι ἀδύνατος πᾶσα ἀνωτέρα πνευματικὴ δρᾶσις καὶ ἐπίδοσις τῆς ἀνθρωπότητος εἰς τὰ κρείττω. Αὕτη εἶνε ἡ χεὶρ τοῦ κοινοῦ χωρικοῦ, τοῦ κοινοῦ στρατιώτου, τοῦ ἐργάτου ἐν τοῖς λιθοτομείοις, τοῦ ναύτου καὶ ὅλων τῶν λοιπῶν χειρωνακτῶν. Ταῦτα δὲ λέγοντες δὲν νοοῦμεν, ὅτι ἐν τῇ κλάσει ταύτῃ τῶν ἀνθρώπων δὲν ἀπαντῶνται καὶ τύποι χειρός, ἔχοντες ὄψιν ἀνωτέραν τοῦ τύπου τούτου, ἀλλ' ὅτι αἱ τοιαῦται ἐξαιρέσεις ὑποδεικνύουσιν ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πρόσωπον εἶνε περισσότερον τῆς θέσεως αὐτοῦ ἀνεπτυγμένον καὶ ὅτι εἶνε ἄξιον κρείττονος προορισμοῦ.

Ἡ στοιχειώδης χεὶρ, ὡς εἶνε ἑπόμενον, γράφει στοιχειωδῶς, ἡ δὲ γραφὴ αὐτῆς συνήθως ἔχει τὴν ὄψιν τῆς ἀπαιδευσίας καὶ τῆς πνευματικῆς ἀνελευθερίας. Συνίσταται ἐκ γραμμάτων μεγάλων, γωνιωδῶν, ἀκόμψων, δυσαρμονικῶς μετ' ἀλλήλων συνηνωμένων, καὶ δεικνύει τὴν στενοχωρίαν τοῦ γράφοντος καὶ τὴν ἔλλειψιν ἀνεξαρτησίας, τουτέστιν προσκόλλησιν ἀνωφελῆ εἰς τοὺς καλλιγραφικοὺς κανόνας καὶ τὴν ἐν τῷ σχολείῳ διδασκαλίαν. Ἂν δὲ καὶ ἐνίοτε τὰ γράμματα εἰς τινας περιστάσεις εἶνε μικρά, οὐδέποτε ὅμως εἶνε τόσῳ μικρά, ὅσῳ τῶν ἄλλων τύπων. Ὅταν ἡ γραφὴ αὕτη συνίσταται ἐκ μεγάλων γραμμάτων, οἱ συρμοὶ αὐτῶν, οἱ συνήθως μὴ φέροντες οὐδένα χαρακτῆρα καὶ ἐρριμμένοι ἀτάκτως, δὲν δεικνύουσι βεβαίως μεγαλεῖον ἢ πνευματικὴν ὑπεροχήν, ἀλλ' ἁπλῆν παιδικὴν ἀνικανότητα, δι' ἧς προσπαθοῦσι νὰ διατηρήσωσι τὸ κανονικὸν μέγεθος. Ἡ γραφὴ ὅμως αὕτη καὶ μεθ' ὅλην ταύτην τὴν πτωχείαν δύναται νὰ δεικνύῃ ἱκανὴν ἰδιοτροπίαν, σκληρότητα, δύναμιν

θελήσεως, φιλοπλουτίαν, ἴχνη καλαισθησίας, συνήθως δὲ σωφροσύνην καὶ πρόνοιαν, ἐνίοτε δυσπιστίαν, ἄλλοτε ἰδιορρυθμίαν, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀληθῆ πρωτοτυπίαν, διότι αὕτη προϋποθέτει πνευματικὴν ἀνεξαρτησίαν. Ἐνταῦθα καταχωρίζομεν δεῖγμα στοιχειώδους χειρὸς ἀγαθοῦ χειρώνακτος, ἀπερίττου, ἀκαλαισθήτου, τιμίου δὲ καὶ ἀκριβῶς ἐκπληροῦντος τὰς ἀνατιθεμένας εἰς αὐτὸν ἐργασίας.

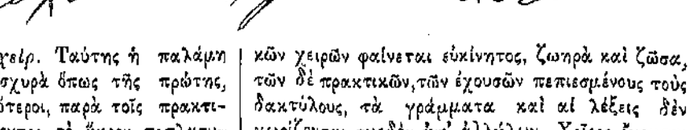

Β'. Ἡ *προσφυὴς χεὶρ*. Ταύτης ἡ παλάμη δὲν εἶνε πλατεῖα καὶ ἰσχυρὰ ὅπως τῆς πρώτης, οἱ δάκτυλοι εἶνε μακρότεροι, παρὰ τοῖς πρακτικοῖς τῶν ἀνθρώπων ἔχοντες τὸ ἄκρον πεπλατυσμένον, παρὰ δὲ τοῖς θεωρητικοῖς ὀξύ. Κόμβοι τινὲς τῶν ἀρθρώσεων τῶν δακτύλων προέχουσιν ὑπὲρ τοὺς λοιπούς. Αἱ γραμμαὶ τῆς παλάμης εἰς τὸν τύπον τοῦτον εἶνε διάφοροι, πολυάριθμοι, διακεκομμέναι, συγκεχυμέναι, διατεμνόμεναι, μικραὶ ἢ ἁπλαῖ, καθαραί, ὀλίγαι, ἐπιμήκεις κ. τ. λ. Ἡ χεὶρ αὕτη, ἀπαντῶσα κατὰ διαφορωτάτας παραλλαγάς, ἀνήκει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὴν μεσαίαν τάξιν τῶν λογίων, ἤτοι τῶν ἀνθρώπων τῶν ὑπερεχόντων πνευματικῶς τῶν πρώτων, τῶν ἐχόντων στοιχειώδη χεῖρα καὶ εἰς τούτους ὑποτεταγμένων. Οἱ ἔχοντες δὲ τοιαύτην χεῖρα δίδουσιν εἰς τὴν ἄμορφον ὕλην μορφὰς τελειοτέρας, οἷον οἱ ἀρχιτέκτονες, οἱ καλλιτέχναι, οἱ ἀξιωματικοί, οἱ πλοίαρχοι, οἱ μηχανικοί, οἱ ἐργοστασιάρχαι, οἱ ἔμποροι, οἱ διδάσκαλοι, οἱ ἰατροί, κ.τ.λ.

Αἱ χεῖρες αὗται ὑποδιαιροῦνται πάλιν εἰς ἐνεργητικὰς καὶ εἰς εὐαισθήτους, ἀναλόγως τῆς δράσεως τοῦ εὐφυοῦς ἀνθρώπου ἢ τῆς εὐαισθησίας αὐτοῦ. Αἱ πρῶται εἶνε ἰσχυρότεραι καὶ τὰ μέρη αὐτῶν εἶνε μᾶλλον ἀνεπτυγμένα· ὁ ἀντίχειρ εἶνε μέγας καὶ πλατύς, φέρων καὶ σφαιρώματα ἀνεπτυγμένα, οἱ δὲ δάκτυλοι ἔχουσι πλατέα ἄκρα, ὑποδεικνύοντα πρακτικὸν καὶ εὐκίνητον πνεῦμα. Αἱ χεῖρες αὗται πλεονάζουσι μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν, ἐνῷ ἡ δευτέρα ὑποδιαίρεσις, αἱ εὐαίσθητοι, ἀπαντῶσι κυρίως παρὰ τῷ θήλει φύλῳ. Αἱ δεύτεραι αὗται χεῖρες ἔχουσι λείους τοὺς δακτύλους, τὸν ἀντίχειρα μικρόν, τοὺς δακτύλους μᾶλλον τετραγώνους κατὰ τὸ ἄκρον, ἢ ὀξεῖς ἢ τέλος ᾠοειδεῖς, ὅταν εἶνε τελείως ἀνεπτυγμέναι. Χεῖρες τοῦ τύπου τούτου ἀτελεῖς, ἄσχημοι, δυσαρμονικαί, προδίδουσι προσέγγισιν εἰς τὰς στοιχειώδεις, ἐνῷ τοὐναντίον χεῖρες ὡραῖαι καὶ ἁρμονικαὶ προσεγγίζουσι τὸν τρίτον, τελειότερον τύπον.

Ἡ προσφυὴς χείρ, οὖσα μετρία τὸ μέγεθος καὶ συμμετρικῶς καὶ τελείως ἀνεπτυγμένη, βεβαίως γράφει καὶ προσφυῶς, ἡ δὲ γραφὴ αὐτῆς ἐκτὸς τοῦ πλούτου τῶν μορφῶν εἰς τὰ γράμματα ὑποδεικνύει προπάντων πνευματικὴν εὐκινησίαν, ἐλευθερίαν, ἀνεξαρτησίαν, καὶ ἐν γένει καθιστᾷ τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ γράφοντος καθαρωτέραν καὶ εὐκρινεστέραν, ἀναλόγως τοῦ μέτρου τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως καὶ εὐφυΐας· διότι εἰς τί συνίσταται ἐπὶ τέλους ἡ ἀληθὴς πνευματικὴ παίδευσις εἰ μὴ εἰς τὴν προσκτηθεῖσαν πνευματικὴν ἐλευθερίαν; Ἡ γραφὴ ὅμως τῶν ἐνεργητικῶν χειρῶν φαίνεται εὐκίνητος, ζωηρὰ καὶ ζῶσα, τῶν δὲ πρακτικῶν, τῶν ἐχουσῶν πεπιεσμένους τοὺς δακτύλους, τὰ γράμματα καὶ αἱ λέξεις δὲν χωρίζονται σχεδὸν ἀπ' ἀλλήλων. Χεῖρες ἔχουσαι ἰσχυρὸν πλατὺν ἀντίχειρα καὶ εὐρεῖαν παλάμην γράφουσι γράμματα παχέα καὶ βαρέα, δείγματα ἰσχυρᾶς θελήσεως καὶ αὐτοσυνειδησίας, χεῖρες δὲ φέρουσαι προεχούτας ἀρθρώσεις, ὀξέα καὶ λεπτά, οἷα τῶν κριτικῶν καὶ φιλοσόφων. Ἡ γραφὴ τῆς εὐαισθήτου χειρὸς εἶνε μᾶλλον λοξή, ἡ χάραξις τῶν γραμμάτων εἶνε ἐλαφροτέρα καὶ δεικνύει κατὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ γράφοντος τοὺς γραφολογικοὺς χαρακτῆρας τῆς καλοκαγαθίας, τῆς εὐαισθησίας, τῆς ματαιοδοξίας. Ἐνταῦθα καταχωρίζομεν τὴν ἐξαιρέτως δραστηρίαν προσφυῆ ὑπογραφὴν Ναπολέοντος τοῦ Α'.

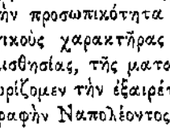

Τελειότατος τύπος εἶνε ὁ Γ', ἡ *πνευματώδης* ἢ *ψυχικὴ χεὶρ* ἡ ἔχουσα προμήκεις τήν τε παλάμην καὶ τοὺς δακτύλους, ὡραῖα δὲ ὠοειδῆ, οὐδέποτε στρογγύλα ἢ τετράγωνα τὰ ἄκρα αὐτῶν. Οἱ κόμβοι τῶν ἀρθρώσεων μόλις εἶνε αἰσθητοί, ὁ ἀντίχειρ καὶ τὰ σφαιρώματα αὐτοῦ κανονικά, οὐχὶ ὅμως καὶ ἱκανῶς ἀνεπτυγμένα. Ἐπὶ τῆς παλάμης βλέπομεν τρεῖς καταφανεῖς συνεχεῖς γραμμάς, τὰς καλουμένας γραμμὰς τῆς καρδίας, τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς ζωῆς, ἀναμίκτους πρὸς ὀλίγας ἁρμονικὰς καμπύλας.

Καθ' ὑπολογισμοὺς τῶν γραφολόγων ὁ δεύτερος τύπος ἀπαντᾷ τέλειος εἰς χιλίους ἀνθρώπους μεταξὺ ἑνὸς ἑκατομμυρίου, ὁ δὲ τρίτος ἐπίσης τέλειος μόλις ἅπαξ μεταξὺ χιλίων χειρῶν τῆς δευτέρας τάξεως. Ὁ τύπος οὗτος τῆς πνευματώδους χειρὸς θαυμάζεται καὶ δικαίως ἐν ταῖς Παναγίαις τοῦ Ῥαφαήλου. Εἰς τὸν τύπον τοῦτον ὑπάγεται ἐπίσης καὶ ἡ χεὶρ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ Τιτιανοῦ «Τὸ δηνάριον». Καὶ ὁ ἀπόστολος δὲ Ἰωάννης θὰ εἶχεν, ἐὰν κρίνωμεν ἐξ ὅλης αὐτοῦ τῆς προσωπικότητος, ὁμοίαν χεῖρα. Ἡ πνευματώδης χείρ, ἰδίως δὲ ἡ τελείως ἀνεπτυγμένη, εἶνε ἰδία τῶν εὐγενῶν ἐκείνων, καθαρῶν καὶ ἰδεωδῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἄνευ κακίας καὶ ψεύδους ὑψούμενοι ὑπεράνω τῶν ἐρίδων καὶ φιλονεικιῶν τῶν κομμάτων, ἐμποιοῦσιν εἰς πάντας τὴν ἐντύπωσιν γενναίων ψυχῶν, καταλίποντες ὄπισθεν αὐτῶν ἀγάπην καὶ σεβασμόν. Ἕνεκα τούτου δὲ ἡ χεὶρ αὕτη καὶ ἀπαντᾷ περισσότερον παρὰ ταῖς γυναιξί, καὶ εἶνε χαρακτηριστικὴ τῶν εὐγενῶν καὶ μετ' αὐταπαρνήσεως εἴς τινα ἰδέαν ἀφοσιουμένων γυναικῶν, τῶν διαχεουσῶν ἐλεημοσύνην καὶ ἐχουσῶν ὑψηλόν τι ἰδεῶδες, οἷον π. χ. ἡ τῆς ἁγίας Ἐλισάβετ. Ὁμοία χείρ, ἀλλὰ μεμιγμένη μὲ χαρακτῆρας τινὰς τῆς προσφυοῦς χειρός, ἤτοι ἀνεπτυγμένη ἰσχυρότερον καὶ ἀνάλογος πρὸς τὴν λοιπὴν ἀτομικότητα, εἶνε καὶ ἡ χεὶρ τῶν μεγάλων τεχνητῶν, οἷον ἡ τοῦ Ῥαφαήλ, ἡ τῶν ἀληθῶν ποιητῶν οἷον ἡ τοῦ Βύρωνος, ἢ τῶν ἐμβριθῶν, σκεπτικῶν καὶ ἐν γένει τῶν ἐξόχως πνευματωδῶν ἀνδρῶν, ὅταν ὁ πνευματικὸς αὐτῶν βίος στρέφεται περὶ τὸ ὡραῖον καὶ ἀγνὸν ἰδεῶδες.

Γραφαὶ ὅλως πνευματώδεις ἢ ψυχικαὶ εἶνε ἐπίσης σπάνιαι ὅπως καὶ χεῖρες, δεικνύουσιν ὅμως χαρακτῆρα τοῦ ἀτόμου ἀνάλογον. Ἐλλείπει δὲ ὅλως ἀπ' αὐτῶν τὸ ἀδρόν, τὸ ὀξύ, τὸ γωνιῶδες, τὸ πικράδοξον καὶ ὅλως ἰδιόρρυθμον τῶν μορφῶν, καὶ περιέχουσι χαρακτῆρας εὐγενεῖς, καθαρούς, ἁπλοῦς, ὡραίους, γράμματα διευθυνόμενα πρὸς τὰ ἄνω καὶ κείμενα ἄνωθεν τῆς γραμμῆς, ἐναρμόνιον ἔντασιν καὶ τόνον εἰς τὰς καταλλήλους χώρας, καὶ ἐν γένει ὡς βάσιν ἔχουσι τὴν ὠοειδῆ μορφήν, τὴν χαρακτηριστικὴν τῶν προσώπων τῶν εἰκόνων τῆς Παναγίας καὶ τῶν Ἀγγέλων καὶ τῶν ἄκρων τῶν δακτύλων τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος προσώπων. Ἐνταῦθα ὑπάγονται αἱ ὡραῖαι ψυχικαὶ γραφαὶ τοῦ Ῥαφαήλ, τοῦ Σαβοναρόλα

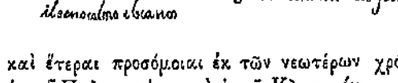

καὶ ἕτεραι προσόμοιαι ἐκ τῶν νεωτέρων χρόνων, ἡ τοῦ Παλαιστρίνα καὶ ἡ τοῦ Κλοπστόκ.

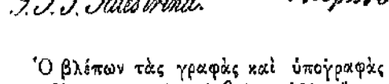

Ὁ βλέπων τὰς γραφὰς καὶ ὑπογραφὰς ταύτας θὰ παρατηρήσῃ βεβαίως εὐθὺς ὅτι αἱ μορφαὶ αὐτῶν ὁμοιάζουσι τὰ μέγιστα πρὸς τὰ ἔντυπα καὶ τὰ γράμματα τῆς καλλιγραφίας, πρᾶγμα ὅπερ εἶνε λίαν φυσικόν. Διότι τί ἄλλο παριστᾷ ἡ καλλιγραφικὴ τέχνη ἢ τὸ ἰδεῶδες τῆς γραφῆς, καθ' ἣν ὁ τυχὸν προσωπικὸς χαρακτὴρ ὑποχωρεῖ, ἀπαραλλάκτως ὅπως ἐξαφανίζεται ἡ προσωπικὴ ἔκφρασις ἀπέναντι τοῦ κλασσικοῦ τύπου εἰς τὸν Ἀπόλλωνα τοῦ Μπελβεδέρε καὶ εἰς τὴν Ἀφροδίτην τῶν Μεδίκων;

Ἐκ τῆς στοιχειώδους λοιπόν, τῆς προσφυοῦς, καὶ τῆς πνευματώδους γραφῆς ἀνάγκη νὰ συμπεράνωμεν καὶ περὶ τόσων εἰδῶν χειρῶν. Ἀλλ' αἱ χεῖρες εἶνε μέρη τοῦ ἓν ἐναρμόνιον ὅλον ἀποτελοῦντος σώματος καὶ ἑπομένως δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εὕρωμεν πνευματώδη χεῖρα εἰς σῶμα τι βαρύ, ἄξεστον καὶ γωνιῶδες, ἢ τοὐναντίον στοιχειώδη χεῖρα εἰς πρόσωπον πνευματῶδες καὶ ὅλως αἰθέριον. Ἐπίσης οὐδόλως δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τὴν Μαργαρίταν τοῦ *Φαύστου* μὲ ῥίνα γρυπήν, οἷα ἡ τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ, ἢ παχύσαρκόν τινα καὶ κανναβότριχον καὶ κυανόφθαλμον ἄνδρα ὡς Μεφιστοφελῆ, ἢ βραχύν τινα καὶ παχύν, βραχύλαιμον καὶ πληθωρικὸν ὡς Δογκισσῶτον. Ποῖος δὲ ζωγράφος ἐζωγράφισέ ποτε Παναγίαν μὲ ῥίνα σιμὴν ἢ Ἄγγελον μὲ σῶμα εὐρύστερνον καὶ ῥωμαλέον; Διατί; «Διότι θὰ ἦτο ἄσχημον» ἀπαντᾷ ἕκαστος· Ἀλλὰ διατί μυώδης τις καὶ ῥωμαλέα μορφὴ ἀγγέλου θὰ ἐδείκνυε αὐτὸν ἄσχημον, ἐνῷ ὁμοία μορφή, ἀπαντῶσα εἴτε ἐν τῇ φύσει εἴτε ἐν εἰκόνι καὶ εἰκονίζουσα ναύτην τινὰ ἢ ξυλοκόπον, θὰ ἤρεσκεν ἡμῖν καὶ θὰ ἐφαίνετο ὡραία; Ἡ ἀπάντησις εἶνε ἁπλουστάτη· διότι εἰς μὲν τὴν πρώτην περίστασιν ἀντίκειται ἡ εἰκὼν πρὸς τὸ πνευματικὸν ὄν τοῦ ἀγγέλου, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἀναλογεῖ ἀκριβῶς πρὸς τὸ πνευματικὸν ὄν τοῦ ναύτου, ἤτοι πρὸς τὸν χαρακτῆρά του.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε λεχθέντων, χωρὶς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς ἔρευναν τῆς ὅλης συμβολικῆς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἕνεκα ἐλλείψεως χώρου, βλέπομεν καταφανῶς, ὅτι καὶ εἰς τὰς περιστάσεις ἃς δὲν δυνάμεθα εὐθὺς νὰ ἐξηγήσωμεν, οἱ νόμοι τῆς ἁρμονικῆς συναφείας τῆς μορφῆς πρὸς τὸ περιεχόμενον, τοῦ σώματος πρὸς τὸ πνεῦμα, εἶνε βαθέως εἰς τὴν ἐνδόμυχον ἡμῶν αἴσθησιν ἐγκεχαραγμένοι.

[Ἕπεται τὸ τέλος]

ΞΕΝΟΦΑΝΗΣ

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΙΘΗΚΩΝ

ς'.

Φιλίαι καὶ μῖσος, πάθη καὶ αἰσθήματα, κοινωνικότης καὶ περίθαλψις παρὰ τοῖς πιθήκοις.

Οἱ πίθηκοι συνάπτουσι κατὰ βούλησιν φιλίας καὶ πρὸς ὄντα ξένα πρὸς τὸ εἶδος αὐτῶν. Ὁ πλοίαρχος Παὶν διηγεῖται, ὅτι νέος χιμπαντζῆ μετενεχθεὶς παρ' αὐτοῦ ἐκ τῆς Ἀφρικῆς εἰς Ἀγγλίαν, ἅμα ἐπεβιβάσθη τοῦ πλοίου, ἔδωκε τὴν χεῖρά του εἰς πολλοὺς ναύτας, ἐνῷ εἰς ἄλλους ἀπεποιήθη ταύτην, ἄνευ γνωστῆς αἰτίας, μετ' ἐνδείξεων ὀργῆς καὶ δυσαρεσκείας.

Ἐπίσης καὶ οἱ ἵπποι τοῦ ἱππικοῦ, ἀπ' αὐτῆς τῆς πρώτης ἡμέρας, δεικνύουσι τὴν συμπάθειαν ἢ ἀντιπάθειαν αὐτῶν πρὸς τοὺς νέους κληρωτοὺς τοῦ συντάγματος.

Ὑπῆρξαν πίθηκοι μεγίστην δεικνύοντες φιλίαν πρὸς τοὺς φύλακας αὐτῶν, καὶ ἐκδηλοῦντες ταύτην διὰ θωπειῶν. Ἡ θήλεια πίθηκος Μαφούκα ὑπερηγάπα τὸν διευθυντὴν τοῦ ζωολογικοῦ κήπου τῆς Δρέσδης. Ὅτε ἐπλησίασεν ἡ στιγμὴ τοῦ θανάτου, καὶ ἦλθεν ὁ διευθυντὴς νὰ τὴν ἴδῃ, αὕτη τὸν ἐνηγκαλίσθη καὶ τὸν ἠσπάσθη τρίς, μεθ' ὃ κατεκλίθη δίδουσα αὐτῷ τὴν χεῖρα καὶ ἐκοιμήθη τὸ ὕστατον. Ὁ Θάνατός της, λέγει ὁ Τάϊλορ, ἦτο πράγματι ἀνθρώπινος.

Οἱ πίθηκοι ἐκδηλοῦσι τὴν ἀπέχθειαν αὐτῶν πρός τινα εἴδη ζώων. Οὕτω ὡς ὁ ἄνθρωπος ἀπεχθάνονται τοὺς ὄφεις. Ὁ Ἡρόδοτος παρετήρησε ἐπίσης τὴν ἀπέχθειαν τῶν καμήλων πρὸς τοὺς ἵππους.

Ὁ Οὐζὼ ἀναφέρει τὴν τῶν ἀλεκτορίδων πρὸς τοὺς σφῆκας καὶ τὴν τῶν ἵππων πρὸς τοὺς οἴστρους, ταβάνους κοινῶς. Τὰ τοιαῦτα ὅμως ἐξηγοῦνται διὰ τοῦ ὁρμεμφύτου φόβου τοῦ ζώου πρὸς τὸ κέντρισμα τῶν ἐντόμων.

Τοὐναντίον εἶναι γνωστὰ πλεῖστα γεγονότα ἀμοιβαίας φιλίας μεταξὺ ἵππων καὶ κυνῶν, μεταξὺ κυνῶν καὶ γάτων συναναστραφέντων, μεταξὺ λεόντων, τίγρεων, ἄρκτων καὶ σκυλάκων, ὧν ὁ θάνατος προὐξένει τοῖς ζῴοις τούτοις θλῖψιν βαθεῖαν καὶ ἐπὶ μακρὸν διατηρουμένην. Ὁ Οὐζὼ ἀναφέρει χῆνά τινα σινικὸν (Anser sinensis) συνδεθέντα διὰ φιλίας πρὸς κυνηγετικὸν κύνα, καίτοι οὗτος εἶχε φονεύσει τὸν ἄρρενα αὐτῆς χῆνα. «Ὁ χὴν καὶ ὁ κύων συνέζων, συνέτρωγον καὶ τὴν νύκτα ὅπως θερμαίνωνται συγκατεκλίνοντο, ὅτε δὲ ὁ κύων μετέβαινεν εἰς θήραν, τὸ πτηνὸν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἔπαυε θρηνοῦν τὴν ἀπουσίαν τοῦ φίλου.» Ἐκ τούτου δὲν πρέπει νὰ ἐκπληττώμεθα βλέποντες τοὺς πιθήκους φιλιουμένους πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἰδίᾳ πρός τινας τούτων. Τίνι τρόπῳ δύνατκί τις νὰ ἐξηγήσῃ τὰς συμπαθείας καὶ ἀντιπαθείας ταύτας; Ὑφίσταται μυστήριον τῆς ψυχολογίας τῶν ζώων δυσκόλως κατανοούμενον. Οὐδὲν αἴσθημα, ἀναπτυχθὲν διὰ τῆς ἐπιλογῆς, δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τὸ φαινόμενον· ἄξιον ὅμως σημειώσεως εἶναι, ὅτι αἱ συμπάθειαι μεταξὺ διαφόρων εἰδῶν ἀναπτύσσονται μόνον ἐν τῷ κατοικιδίῳ βίῳ, ὅτε τὰ φυσικὰ ὁρμέμφυτα συμμίγνυνται μεθ' ἕξεων νέων, καθώς καὶ ἐν τῇ ἀπομονώσει.—Ὁ περιορισμὸς μάλιστα μεταβάλλει εἰς ἄκρον τὰ φυσικὰ ὁρμέμφυτα τῶν ζώων, ἰδίως τὰ τῶν κονίκλων, κινῶν καὶ κατοικιδίων πτηνῶν.

Ἐν τῇ φυσικῇ καταστάσει, οἱ πίθηκοι ἀποστρέφονται καὶ μισοῦσι πάντα τὰ λοιπὰ ζῷα, ἰδίως δὲ τοὺς λοιποὺς πιθήκους. Οἱ ἀνθρωπόμορφοι πίθηκοι καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ Οὐραγκουτάγκος μισεῖ πάντας τοὺς ἄλλους πιθήκους. Φύσει ἐπιτίθενται κατ' αὐτῶν, καταχρῶνται τῆς ὑπεροχῆς των καὶ τῆς ἰσχύος των. Τύπτουσι, πιέζουσι καὶ πολλάκις φονεύουσι τους μικροτέρους. Ἡ διαγωγὴ των αὕτη, λέγει ὁ Οὐζώ, ἀναμιμνήσκει τὴν σφοδρὰν ἀντιπάθειαν τῶν Ἰρλανδῶν τῆς Ἀμερικῆς κατὰ τῶν μαύρων. «Θεωροῦσι, λέγει ὁ Μπροδεριπ, τὰς συγγενεῖς φυλάς, ὡς γελοιογραφίας τῆς ἰδίας αὐτῶν φυλῆς, καὶ ὀργίζονται διὰ τοῦτο.» Τοιαῦτα ἐθνικὰ μίση εἶναι κοινότατα μεταξὺ τῶν ἀνθρωπίνων φυλῶν. Τοιοῦτο μῖσος τρέφουσιν οἱ ἐρυθρόδερμοι τῆς βορείου Ἀμερικῆς κατὰ τῶν Ἐσκιμώων· ὅμοιον μῖσος ἔτρεφον καὶ οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Σκανδιναυίας κατὰ τῶν Λαπώνων. Καὶ μεταξὺ δὲ τῶν πεπολιτισμένων λαῶν παρατηροῦνται τοιαῦτα αἰσθήματα ἀποστροφῆς.

Οἱ πίθηκοι ὀργίζονται καὶ ἐκδηλοῦσι τὸν θυμόν των διὰ πράξεων ὁμοίων ταῖς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀνεφέρομεν ὅτι ὁ ἀραλακρὸς χιμπαντζὴ τοῦ Δουσαγιοῦ προσεπίμα φαγητά τινα, καὶ ὁσάκις ἐδίδετο αὐτῷ τροφὴ μὴ ἀρεστή, ἀνυπομόνει, ἔρριπτε κατὰ γῆς τὸ προσφερόμενον, ἔτυπτε τὸν πόδα καὶ ἐξέβαλεν ἰδίαν τινὰ κραυγήν. «Ἐφέρετο, λέγει ὁ Δουσαγιοῦ, ὡς κακοκνατεθραμμένον παιδίον.» Ὁ οὐραγκουτάγκος τοῦ ἰατροῦ Ἄβελ ὠργίζετο ὁσάκις δὲν τῷ ἐδίδετο ὁ αἰτηθεὶς καρπός, ἐκυλίετο κατὰ γῆς ὡς ὠργισμένον παιδίον, ἐκβάλλων ὀξείας κραυγάς· μεθ' ὃ ἐκρύπτετο. Καὶ ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ οἱ πίθηκοι ἐκδηλοῦσι τὴν ὀργὴν καὶ τὸ μῖσος αὐτῶν. Οἱ πράσινοι πίθηκοι, ἢ καλλίτριχες, οὓς κατεδίωκεν ὁ Ἄδανσον εἰς τὰ δάση τῆς Σενεγάλης, συνωφρυοῦντο, ἔτριζον τοὺς ὀδόντας καὶ ἐκραύγαζον ἐξ ὀργῆς. Περὶ τῆς ὀργῆς τῶν πιθήκων οὐνατί τις νὰ πεισθῇ ἐν τοῖς θηριοτροφείοις· μάλις ἐρεθίσῃ τις τούτους, ῥίπτονται κατὰ τῶν κιγκλίδων, κροτοῦσι τοὺς ὀδόντας καὶ μυρίους ποιοῦσι μορφασμούς. «Ἀκίμαργος ὡς πίθηκος» εἶναι φράσις παροιμιώδης. «Οἱ φιλόσοφοι, λέγει ὁ Οὐζώ, οἵτινες διϊσχυρίζονται ὅτι οἱ πίθηκοι ἅπαξ λαβόντες πεῖραν τῶν μεθυστικῶν ποτῶν, δὲν πίνουσιν ἐκ νέου ἐξ αὐτῶν, ἀποδεικνύουσιν ὅτι ποθοῦσι νὰ δώσωσιν ἡμῖν μαθήματα ἠθικῆς καὶ οὐχὶ νὰ περιγράψωσι τὴν ἀλήθειαν. Πάντες οἱ ἐξημερωθέντες πίθηκοι πίνουσι μετ' εὐχαριστήσεως οἶνον καὶ οἰνόπνευμα. Ἂν δὲ δύνανται, πίνουσι καὶ μόνοι, καὶ μεθύσκονται μετ' εὐχαριστήσεως. Μεθ' ὅλας δὲ τὰς ἀπαγορεύσεις καὶ τὰς ποινὰς ἐξακολουθοῦσι πίνοντες. Ἡ μέθη των εἶναι ὁμοιοτάτη πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου· τὰ σκέλη ὑποτρέμουσι καὶ στηρίζουσι κακῶς τὸ σῶμα, ἡ γλῶσσα καθίσταται ἀδρὰ καὶ αἱ κινήσεις ἀκανόνιστοι.»

Οὐ μόνον δὲ οἱ πίθηκοι, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ζῷα μεθύσκονται, οἷον οἱ ὄνοι καὶ οἱ ἵπποι, καὶ οἱ κύνες αὐτοί, οἵτινες ἂν καὶ ἀποποιοῦνται τὸν οἶνον ἀρέσκονται ὅμως εἰς τὰ σακχαρώδη ποτά.

Εἴδομεν ὅτι οἱ πίθηκοι τῶν διαφόρων εἰδῶν ἀλληλομισοῦνται· οἱ πίθηκοι ὅμως ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ εἴδους, ἐκτὸς ἂν ἐρωτική τις ὁρμὴ τοὺς καταστήσῃ ἀντιπάλους, ἀγαπῶνται καὶ περιθάλπουσιν ἀλλήλους. Πάντα δὲ τὰ ζῷα τὰ κεκτημένα συλληπτικὰ ὄργανα ἀλληλοβοηθοῦνται. Οὕτως ὁ ἐλέφας διὰ τῆς προβοσκίδος του βοηθεῖ τοὺς ἄλλους ὅπως ἀπαλλαγῶσι τῶν ἐμποδίων καὶ περιθάλπει κατά τι καὶ αὐτοὺς τοὺς πληγωμένους.

«Αἱ χεῖρες ἰδίως, λέγει ὁ Οὐζώ, εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν ὄργανον τῆς περιθάλψεως.» Πράγματι παρατηροῦμεν ὅτι, κατὰ γενικὸν κανόνα, πάντα τὰ ζῷα τὰ ἔχοντα συλληπτικὰ ὄργανα, κέκτηνται αἰσθήματα κοινωνικά. Τοιαῦτα εἶναι τὰ ξυλοκόπα μεταξὺ τῶν πτηνῶν (ψιττακός, δρυοκολάπτης κτλ.) καὶ οἱ κόρακες οἵτινες μεταχειρίζονται ἐπιδεξιώτατα τοὺς πόδας αὐτῶν. Ἴσως δὲ καὶ αὐτὰ τὰ ἔντομα ὀφείλουσι τὴν διανοητικὴν αὐτῶν ὑπεροχὴν εἰς τὰς συλληπτικὰς αὐτῶν σιαγόνας, ὡς ὁ ἄνθρωπος τὰ κοινωνικὰ αὐτοῦ ὁρμέμφυτα εἰς τὰς χεῖρας. «Ἡ χεὶρ τοῦ ἀνθρώπου ἀνέπτυξε τὸν ἐγκέφαλον,» εἶπεν ὁ Γρανιολέ.

Ἀπ' αὐτῆς τῆς πρώτης ἡλικίας οἱ πίθηκοι τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ἀλληλοβοηθοῦνται, ὡς οἱ ἄνθρωποι, πολλάκις δὲ καὶ οἱ τῆς αὐτῆς φυλῆς, συχνότατα δὲ σχηματίζουσιν ἅλυσον μεταβιβάζοντες ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα τοὺς καρπούς οὓς εὑρίσκουσιν ἢ κλέπτουσι. Κατὰ τὸν περιηγητὴν Καίσαρα Μορένον κατοικήσαντα ἐπὶ μακρὸν εἰς Σουμάτραν, οἱ φοβερώτεροι ἐχθροὶ τῶν κατοίκων τῆς νήσου, κατὰ τῶν ὁποίων δυσκόλως ἀντεπεξέρχονται οἱ ἄνθρωποι, εἶναι αἱ ἀγέλαι τῶν πιθήκων, αἱ καταστρέφουσαι τοὺς κήπους καὶ λεηλατοῦσαι καὶ αὐτὰς τὰς οἰκίας ὁσάκις τὰς εὕρωσιν ἀνοικτάς. Δι' οὐδεμιᾶς φράκτης δύναται νὰ παρεμποδίσῃ τις τὴν καταστροφήν. Σχηματίζοντες οἱ πίθηκοι ἅλυσον, ἀναρριχῶνται εἰς τοὺς τοίχους, εἰσέρχονται διὰ τῶν παραθύρων καὶ ἁρπάζουσι πᾶν ὅ,τι ἀρέσκει αὐτοῖς. Μετὰ ταῦτα δύνατκί τις νὰ ἴδῃ τούτους, διανεμομένους τὰ λάφυρα, παίζοντας διὰ τῶν κεχρωματισμένων ὑφασμάτων, ἢ τῶν στιλπνῶν μεταλλικῶν ἀντικειμένων, ἅτινα ἀρέσκουσιν αὐτοῖς λίαν.

Διανέμονται τὰ τεμάχια τῶν ὑφασμάτων καὶ τὰ λοιπὰ λάφυρα φιλονεικοῦντες, πολλάκις μάλιστα καὶ περιβάλλονται ταῦτα διὰ γελοιωδεστάτου τρόπου, μεθ' ὃ ὡς παιδία βαρυνθέντα τὸ παιγνίδιον, ἐγκαταλείπουσι ταῦτα ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν δένδρων ἢ τὰ ῥίπτουσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μηδόλως φροντίζοντες πλέον περὶ αὐτῶν. Οἱ πίθηκοι φαίνονται κλέπτοντες ἐξ ὁρμεμφύτου, ἐξ εὐχαριστήσεως ἢ καὶ πολλάκις πρὸς κορεσμὸν τῆς λαιμαργίας των· διότι γνωρίζουσι κάλλιστα νὰ λεηλατῶσι τὰς ἀποθήκας, ἀφαιροῦντες πάντα τὰ τρόφιμα μετὰ τέχνης καὶ ὁμονοίας ληστρικῆς συμμορίας. Κατὰ τὰς λεηλασίας των διατηροῦσι πειθαρχίαν τινά, ἔχουσι προσκόπους καὶ σκοπούς εἰδοποιοῦντας αὐτοὺς ὅταν ὀφείλωσι νὰ φύγωσι, καὶ οἵτινες ἐκτελοῦσι τὸ καθῆκόν των μετὰ μεγίστης ἐπιδεξιότητος.

Ὁ Οὐλοὰ εἶδεν ἐξ καὶ ἑκτὼ πιθήκους κρατουμένους διὰ τῶν χειρῶν ὅπως διέλθωσι ἀκινδύνως τοὺς ποταμούς. «Οἱ πίθηκοι τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ εἶναι χαριέστατοι, λέγει ὁ Δαμπιέ. Ὅτε εἰσηρχόμεθα εἰς τὸ δάσος ἐλάμβανον στάσεις γελοιωδεστάτας. Ὅταν τὰ δένδρα ἀπεῖχον ἀλλήλων ἢ διεχωρίζοντο διὰ ποταμοῦ, ὅπως εὐκολώτερον πηδήσωσιν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἕτερον, ἀπεδείκνυον καταπληκτικὴν ἐπιδεξιότητα. Ἅπασα ἡ ἀγέλη ἐσχημάτιζε ἅλυσον διὰ τῆς συγκρατήσεως τῶν χειρῶν καὶ τῶν οὐρῶν. Εἷς ἐκ τῶν πιθήκων ἐκράτει διὰ τῶν χειρῶν ὑψηλὸν κλάδον, οἱ λοιποὶ ἐκρέμαντο κραδαινόμενοι ὡς ἐκκρεμές, οὕτινος αἱ αἰωρήσεις βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον αὐξάνονται, μέχρις οὗ ὁ τελευταῖος πρὸς τὰ κάτω κατώρθωνε νὰ λάβῃ διὰ τῶν χειρῶν τοὺς ταπεινοτέρους κλάδους τοῦ πλησιεστέρου δένδρου. Ὅταν οὗτος ἐκρατεῖτο στερρῶς, ὁ ὑψηλὰ κρατούμενος ἀφίετο νὰ καταπέσῃ εἰς τὰ ἄκρον τῆς ἁλύσεως· ἀλλ' ἀμέσως ἀναρριχώμενος ἐπὶ τῶν συντρόφων ἀφικνεῖτο συγχρόνως μετὰ τῶν ἄλλων εἰς τοὺς κλάδους. Καὶ οὕτω καθεξῆς βαθμηδὸν πάντες σχεδὸν συγχρόνως ἀφικνοῦντο εἰς τὸ τέρμα χωρὶς νὰ θίξωσιν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τὸ ἔδαφος.»

Οἱ περιηγηταὶ διηγοῦνται ὅτι οἱ πίθηκοι συναγείρουσι τοὺς πληγωνομένους εἰς τὰς ἀλληλομαχίας των. Ὁ ἱεραπόστορος Σαβάζ παρετήρησε τὸ τοιοῦτον συμβαῖνον εἰς τοὺς χιμπαντζῆ. «Ὅταν ἡ πληγή, λέγει, δὲν ἐπιφέρῃ ἀμέσως θάνατον, σταματῶσι τὴν ῥοὴν τοῦ αἵματος θέτοντες τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς πληγῆς, ἐὰν δὲ οὕτω δὲν ἐπιτυγχάνουσι, ἐπιθέτουσι φύλλα καὶ χλόην».

Ὅτε ὁ Κοὺκ εὑρίσκετο εἰς νῆσον Τάννα σκοπός τις ἐπυροβόλισε κατὰ τῶν ἰθαγενῶν. Εἷς τούτων πληγωθεὶς κατέπεσε· δύο ἐκ τῶν συντρόφων του ὠπισθοχώρησαν διὰ νὰ τὸν λάβωσι μεθ' ἑαυτῶν· ἕφερον αὐτὸν εἰς τὴν πηγὴν καὶ ἀφοῦ ἔπλυνον τὴν πληγήν του τὸν ἐγκατέλειψαν. Ἡ περίθαλψις αὐτῶν κατ' οὐδὲν ὑπερτέρει τὴν τῶν χιμπαντζῆ.

Γιγνώσκομεν ὅτι αἱ ἐκ τῆς θήρας βιοῦσαι φυλαὶ προσπαθοῦσι νὰ καταλάβωσι χώρας. Πάντες σχεδὸν οἱ πόλεμοι τῶν ἐν νηπιώδει καταστάσει διατελούντων λαῶν, ἀφορμὴν ἔσχον τὴν κατάληψιν χωρῶν κεκτημένων θηράματα, ὧν διισχυρίζοντο ὅτι ἦσαν κύριοι, ἢ ἐπεζήτουν τὴν κατάκτησιν. Ἐπίσης καὶ οἱ μεγάλοι πίθηκοι, ἰδίᾳ δὲ οἱ γορίλλοι καταδιώκουσιν οὐ μόνον τοὺς λοιποὺς πιθήκους ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἄγρια θηρία. Πρὸς ἐκδίωξιν αὐτῶν ἐνεργοῦσιν ἄριστα καὶ

κατορθοῦσι νὰ κατέχωσι μόνοι τοὺς χώρους ἐν οἷς βιοῦσι. Καὶ αὐτὸς ὁ ἐλέφας φεύγει πρὸ αὐτῶν. α Ἡ ὑπεροχὴ τῆς πειθαρχίας καὶ τῆς τακτικῆς ὡς καὶ παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς ζῴοις, εἶνε καταφανεστάτη» παρατηρεῖ ὁ Οὐζώ.

Ἕπεται τὸ τέλος.

...Α.

ΤΑ ΔΑΚΡΥΑ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ

Μιὰ μάνα ἐγέννησε παιδί, μονάκριβο παιδάκι,
τὸ 'γέννησε, τ' ἀνάθρεψε μὲ τῆς καρδιᾶς τὸ γάλα,
νανούρισε τὸν ὕπνο του μὲ πόνο καὶ λαχτάρα
καὶ μέτραγε ταῖς ὥραις του ὡς ποῦ νὰ μεγαλώσῃ.
Πέντε χρονῶνε τώκανε κι' ἀρρώστια δὲν τὸ βρῆκε
καὶ μέσ' 'ς τὰ πέντε ἀρρώστησε καὶ πέφτει τοῦ θανάτου.
—Ἄγγε Νικόλα, πρόφθασε καὶ γιάνε τὸ παιδί μου,
κἄν ἂν τοῦ χαρίσῃς τὴ ζωὴ θὲ νὰ σοῦ φέρω τάμμα
λαμπάδα σὰν τὸ μπόϊ του 'ς τὰ πόδια σου νὰ καίῃ.
Κι' ὁ ἅγιος δὲν τὴν ἄκουσε κι' ὁ Θεὸς δὲν τὴν ἀκούει
κι' ὁ Χάρος ἦλθε μιὰ νυχτιὰ καὶ πῆρε τὴ ζωή του
κ' ἔχασ' ἡ μάνα τὸ παιδί καὶ τὸ μονάκριβό της.
Θέ μου, ποὺ δίνεις 'ς τὴν καρδιὰ κάθε χαρὰ καὶ πόνο
λυπήσου τὴ μανούλα του καὶ παρηγόρησέ την...
Παρηγορεῖτ' ὁ χωρισμὸς καὶ γιαίνει κάθε πόνος
μὰ ὁ πόνος τοῦ μονάκριβου παρηγοριὰ δὲν ἔχει!
Τὸ κλαίγ' ἡ μάνα ἀπὸ βραδὺς ὡς ποὺ νὰ ξημερώσῃ
καὶ μέσα 'ς τὰ χαράγματα τραβάει 'ς τὸ κοιμητῆρι
καὶ 'ς τὸ μικρὸ τὸ μνῆμά του γονατισμένη κλαίει·
—Παιδάκι μου, τί σοῦκανα καὶ μ' ἄφησες μονάχη;

'Σ τὴν τόση παραπόνεσι, 'ς τὴ λαύρα τῆς καρδιᾶς της
κουράστηκαν τὰ μάτια της νὰ κλαῖνε νύκτα-μέρα
κ' ἐκλείσανε τὰ βλέφαρα καὶ τὴν ἐπῆρ' ὁ ὕπνος
κ' ἔφερ' ὀνείρατα γλυκὰ 'στὴν ὀρφανὴ τὴ μάνα:
Τῆς φάνηκε πῶς ἤτανε 'στὸ κοιμητῆρι μέσα
κι οὔτε κιβούρια φαίνονταν κι' οὔτε σταυροὶ καὶ πλᾶκες
κι' οὔτε κλαψάρικαις ἰτηαῖς καὶ μαῦρα κυπαρίσσια,
μόν' ἦταν ἀνθοστόλιστα μικρὰ περιβολάκια
καὶ 'στὸ καθένα μιὰ ψυχὴ 'στὰ κάτασπρα 'ντυμένη
μὲ τὴ θωριὰ ποὺχε 'στὴ γῆ πρὶν ν' ἀπεθάνῃ ἀκόμα.
Ἡ μαύρη μάνα ἐκύτταγε γιὰ ναῦρῃ τὸ παιδί της
καὶ νά, τὸ βλέπει 'στὴ γωνιὰ 'ς ἕνα περιβολάκι
ποὺ σκάλιζε κ' ἐπότιζε κι' ἀποσωσμοὺς δὲν εἶχε.
Κανένας δὲν εἰμπόρεσε τὸ δρόμο τῆς νὰ φράξῃ
καὶ τρέχει 'στὸ παιδάκι της, 'στὴν ἀγκαλιὰ τὸ σφίγγει·
—Παιδάκι μου, τί σοῦκανα καὶ μ' ἄφησες μονάχη;
δὲν μοῦ 'μιλεῖς παιδάκι μου δὲν 'νοιώθεις τὰ φιλιά μου;
Γιατ' εἶν' τὰ 'μάτια σου θολά, τὰ 'μάτια σου κλαμένα
κ' ἕνα πικρὸ παράπονο 'στὴν ὄψι σου σκορπιέται;
—Μανοῦλα μου, δὲν μ' ἀγαπᾷς, δὲν μ' ἀγαπᾶς καθόλου.
—Τί λές, καλὸ παιδάκι μου, τί λὲς γλυκὸ παιδί μου;
Ἡ μάνα σου δὲν σ' ἀγαπᾷ ποὺ κλαίγει νύκτα-μέρα;
ποὺ κάθ' αὐγὴ 'ς τὸν τάφο σου γονατισμένη στέκει
καὶ πλένουνε τὴν πλᾶκά σου τὰ δάκρυα ἀπ' τὴν καρ-
[διά της
κι' ἀφοῦ τὴν πλᾶκα πλένουνε κυλοῦν κατὰ τὸ χῶμα
κι' ἀτέλειωτα ποτίζουνε τὸ μαῦρο κυπαρίσσι;
Τί λὲς καλὸ παιδάκι μου, τί λὲς γλυκὸ παιδί μου;
—Μανούλα μου, δὲν μ' ἀγαπᾷς, δὲν μ' ἀγαπᾶς καθόλου·
θωρεῖς τριγύρω τοὺς ἀνθοὺς καὶ τὰ περιβολάκια;
αὐτ' εἶν' οἱ τάφοι τῶν παιδιῶν ὅσα μικρὰ πεθαίνουν.
Τὰ παίρνει ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴ γῆ καὶ γίνοντ' ἀγγελούδια,
τοὺς δίνει καὶ μιὰ πήχυ γῆ νὰ σκάβουν νὰ ποτίζουν,
καὶ κάθε αὐγὴ τοῦ φέρνουνε 'ς τὰ πόδια του λουλούδια
καθένα ἀπ' τὸ περβόλι του κι' ἀπὸ τὰ λούλουδά του·
κι' ὅπου παιδὶ δὲν εἰμπορεῖ λουλούδια νὰ τοῦ φέρῃ
οἱ ἅγιοι τὸ μαλόνουνε κι' οἱ ἄλλοι τ' ἀποδιώχνουν
καὶ δὲν τ' ἀφίνουνε νάλθῃ 'μπροστὰ 'ς τὸν ἅγιο θρόνο
ποὺ κάθετ' ὁ πατέρας μας κι' ὅλης τῆς γῆς πατέρας.
Εἶχα κ' ἐγὼ μανούλα μου μιὰ φτωχικὴ ἀνεμώνη
κ' ἔχθες ποὺ ἤλθες κ' ἔκλαιγες γονατιστὴ 'στὴ πλᾶκα
ἐστάλαξ' ἕνα δάκρυο 'στὴν ἀνεμώνη ἐπάνω
καὶ τόση φλόγα τώκαιγε τὸ δάκρυό σου ἐκεῖνο
ποὺ μάρανε τὸ λούλουδο καὶ τοῦπεσαν τὰ φύλλα.
Τώρα σὰν θάλθ' ἡ χαραυγὴ καὶ θἄλθουν κ' οἱ ἄγγελοι
καὶ κράξουν ὅλα τὰ παιδιὰ νὰ φέρουν τὰ λουλούδια,
τί λούλουδο, μανούλα μου, θἄχω κ' ἐγὼ νὰ φέρω,
ἀφοῦχα ἕνα μονάχο καὶ τώκαψες κ' ἐκεῖνο
μὲ τὰ θερμά σου δάκρυα;..
Ἐξύπνησ' ἡ μητέρα
κ' ἔχασε τὸ παιδάκι της μαζῆ μὲ τ' ὄνειρό της...
Μάνα φτωχή, μάνα ὀρφανή, δυστυχισμένη μάνα,
κατάπιε τα τὰ δάκρυα μὴν τύχῃ καὶ σταλάξουν,
γιατ' ἔχουν φλόγα κι' φωτιὰ κι' ὅπου κι' ἂν πέσουν
[καῖνε!

Ἰωαννης Πολεμης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Κατασκευὴ ἀδαμάντων ἐκ τῆς σακχάρεως. Θερμαίνοντες εἰς ὑψηλοτάτην θερμοκρασίαν τὸν διὰ καύσεως τοῦ σακχάρου προελθόντα ἄνθρακα κατώρθωσαν νὰ παραγάγωσιν ὡραιοτάτους κρυστάλλους δυναμένους νὰ χαράξωσι τὸν χαλαζίαν καὶ τὸ τοπάζιον. Ὁ ἐξ Ἐδιμβούργου κ. Μάρσδεν πιστεύει ὅτι κατεσκεύασεν ἀδάμαντα ἐκ τῆς σακχάρεως ποιούμενος χρῆσιν τῆς ἀκολούθου μεθόδου.

Ὑποβάλλει εἰς ὑψηλοτάτην θερμοκρασίαν ἐπὶ ἓξ ὥρας μίγμα ἄνθρακος σακχάρου καὶ νιτρικοῦ ἀργύρου. Μετὰ τοῦτο ἐπιφέρει βραδεῖαν ψύξιν καὶ ἀφαιρεῖ τὸν ἄνθρακα διὰ τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος. Τὸ ὑπολειφθὲν συνίστατο ἐξ ἄνθρακος, γραφίτου καὶ τινων λαμπρῶν κρυστάλλων, οἵτινες εἶναι ἀναμφιβόλως ἀδάμαντες κατὰ τὸν κ. Μάρσδεν, διότι χαράττουσι τὸν σάπφειρον. Ἐργαζόμενοι ἐπὶ μεγαλειτέρου ποσοῦ ὕλης, ἴσως κατορθώσωσι νὰ κατασκευάσωσι μεγαλειτέρους κρυστάλλους, οὓς νὰ χρησιμοποιήσωσιν ἀντὶ τοῦ ἀδάμαντος.

Ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν αὐτογράφων, τὰ ὁποῖα ἔχει ἡ Ἀδελίνα Πάττη, αἱ ἰταλικαὶ ἐφημερίδες ἀναγράφουσι τὰ ἑξῆς· «Καλή μου Ἀδελίνα! Τίποτε δὲν μοῦ φαίνεται εὐκολώτερον ἢ τὸ νὰ γράψω ἰδέαν τινὰ εἰς τὸ λευκωμά σου· ἰδέαν ἡ ὁποία ποτὲ δὲν μοῦ βγαίνει ἀπὸ τὸ κεφάλι, δηλ. νὰ σὲ τιμῶ ὡς ἀξιολάτρευτον πλάσμα, νὰ θαυμάζω τὰ μαγικά σου θέλγητρα καὶ νὰ μένω διαρκῶς ὁ φίλος σου Γ. Ροσίνης».—Ἐν Πκρισίοις 16 Φεβρουαρίου 1864. Ὁ Μάϋερβερ ἔγραψεν· «Ὁ εὐγνώμων συγγραφεὺς προσφέρει τὰ σεβάσματά του εἰς τὴν πολυθέλγητρόν του Δινόραν καὶ ἐκφράζει εἰς αὐτὴν τὸν θαυμασμόν του». Ὁ Ἕκτωρ Βερλιώζ ἠρκέσθη νὰ γράψῃ: «Oportet pati». Οἱ λατινισταὶ ἐξηγοῦσι τοῦτο «Ἔχομεν ἀνάγκην τῶν παθῶν,» οἱ δὲ φιλόμουσοι «ἔχομεν ἀνάγκην τῆς Πάττη.»

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1886— 666